

זקנים בצל המלחמה

ירושלים

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? האם המצב החמיר? האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית מתמיד | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, מצב חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים תומכי קבלת החלטות | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2.

פעימה שנייה:

קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם, בת
ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע, אופקים,
קריית מלאכי, אשקלון

(150–250 זקנים בכל יישוב)

הנתונים נאספו בחודשים מאי–ספטמבר 2024

1.

פעימה ראשונה:

אשדוד, תל אביב, נתניה

(כ-250 זקנים בכל יישוב)

הנתונים נאספו בחודשים

דצמבר 2023–פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"עלי"

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מדדים
מנבאים

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

מוכנות כלכלית

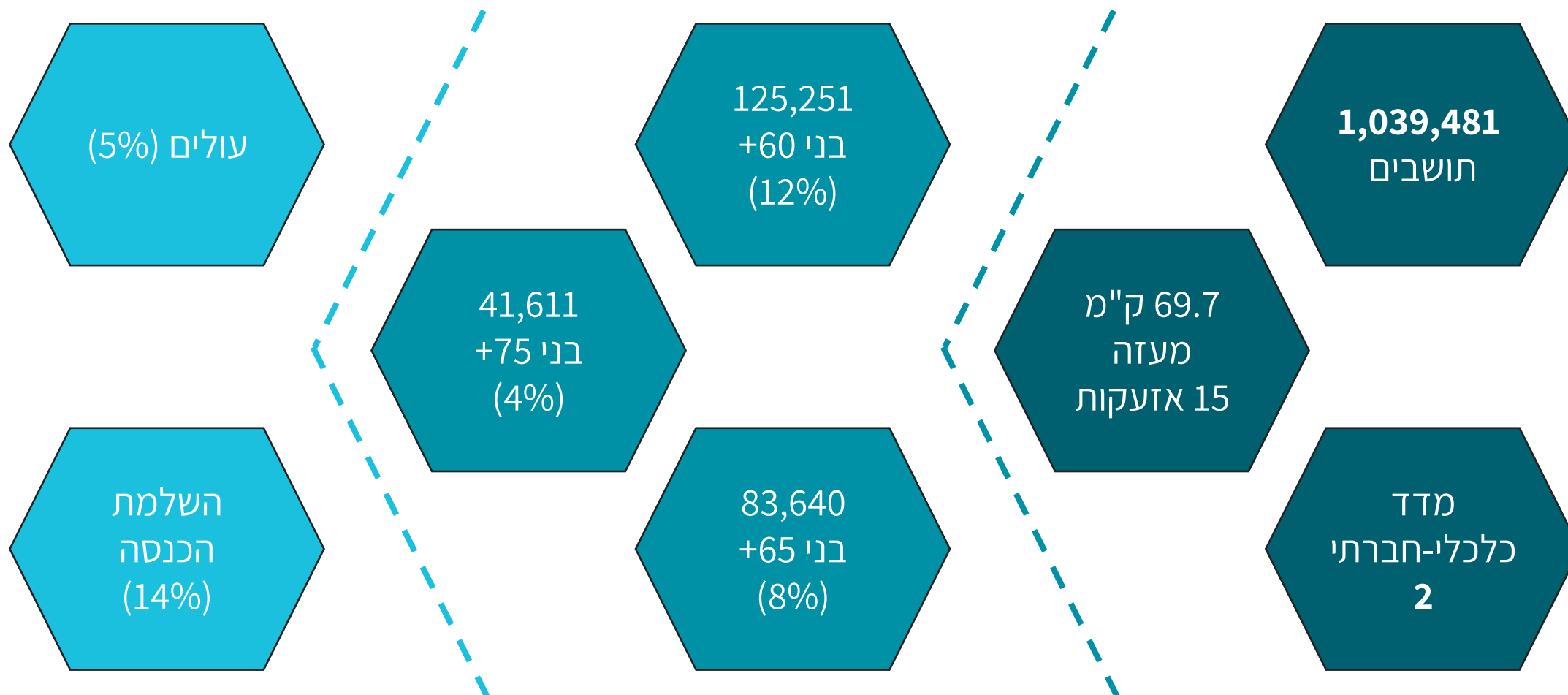
תעסוקה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע – כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

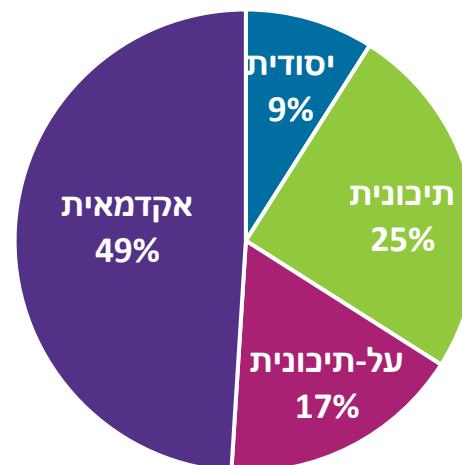
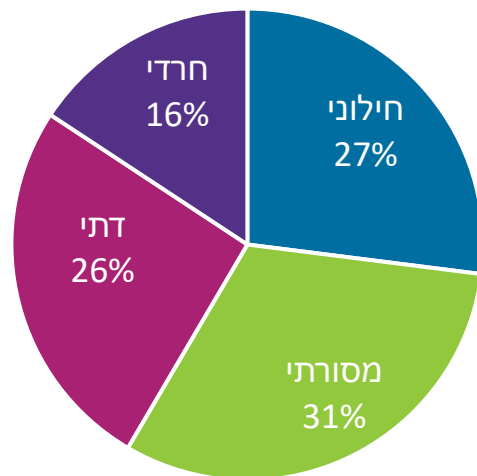
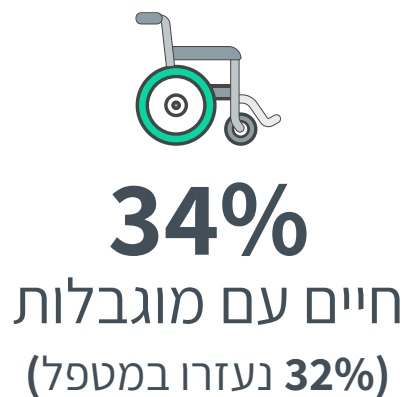
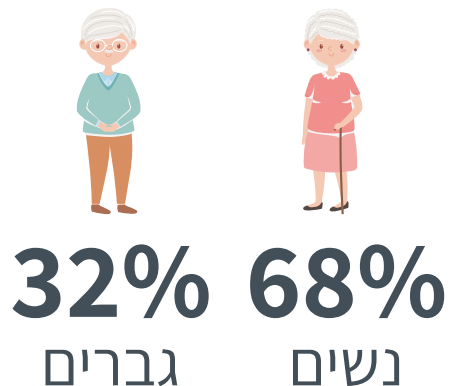
רקע: ירושלים – דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי 2023; אתר הביטוח הלאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני משיבים $N=252$ (באחוזים)

כמה נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

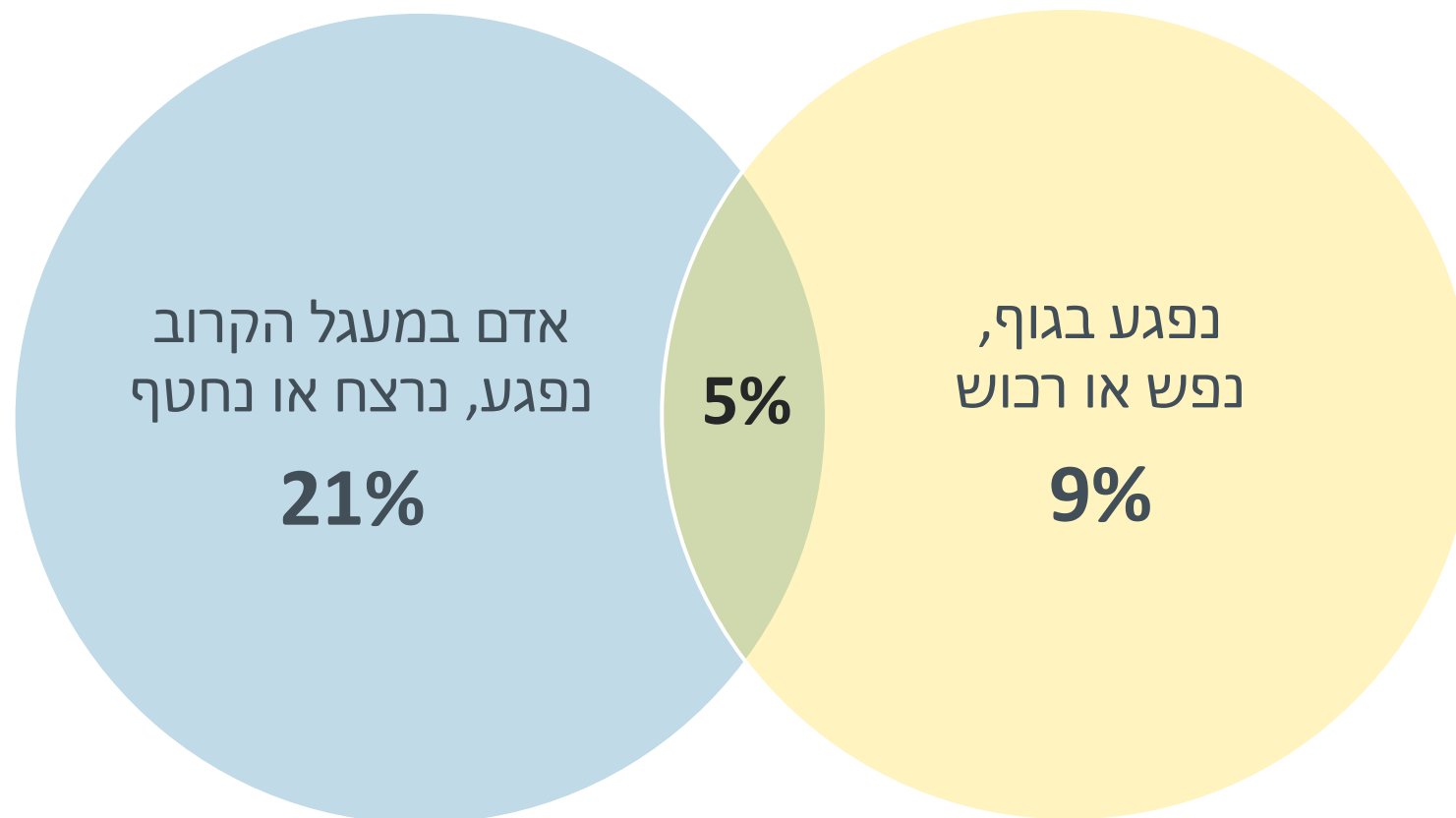
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

26%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

14%

35% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

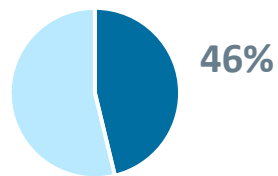

יותר זקנים שבריאותם לא טובה חוו החמרה עקב מלחמה

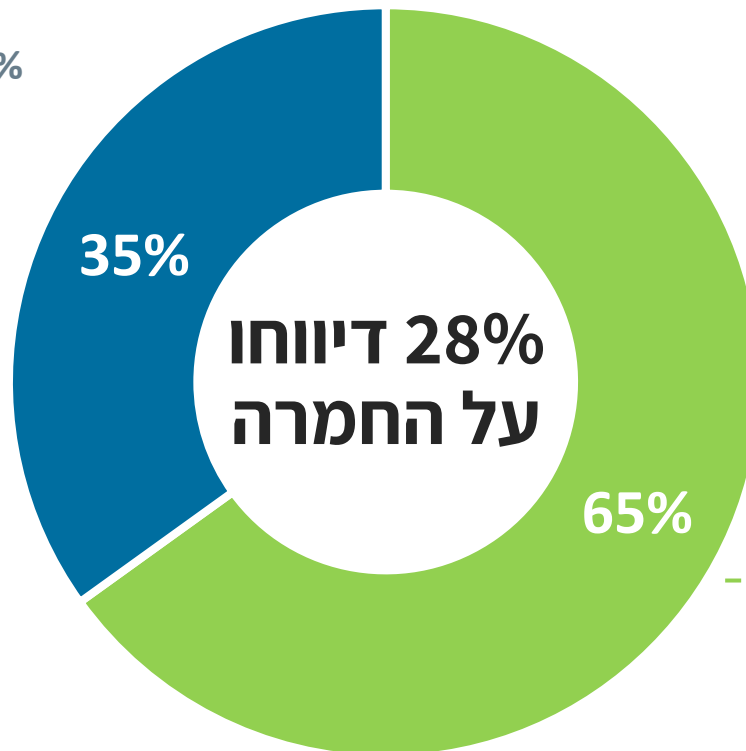

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

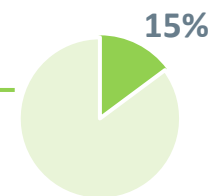
החמרה במצב הבריאות

בריאות לא טובה

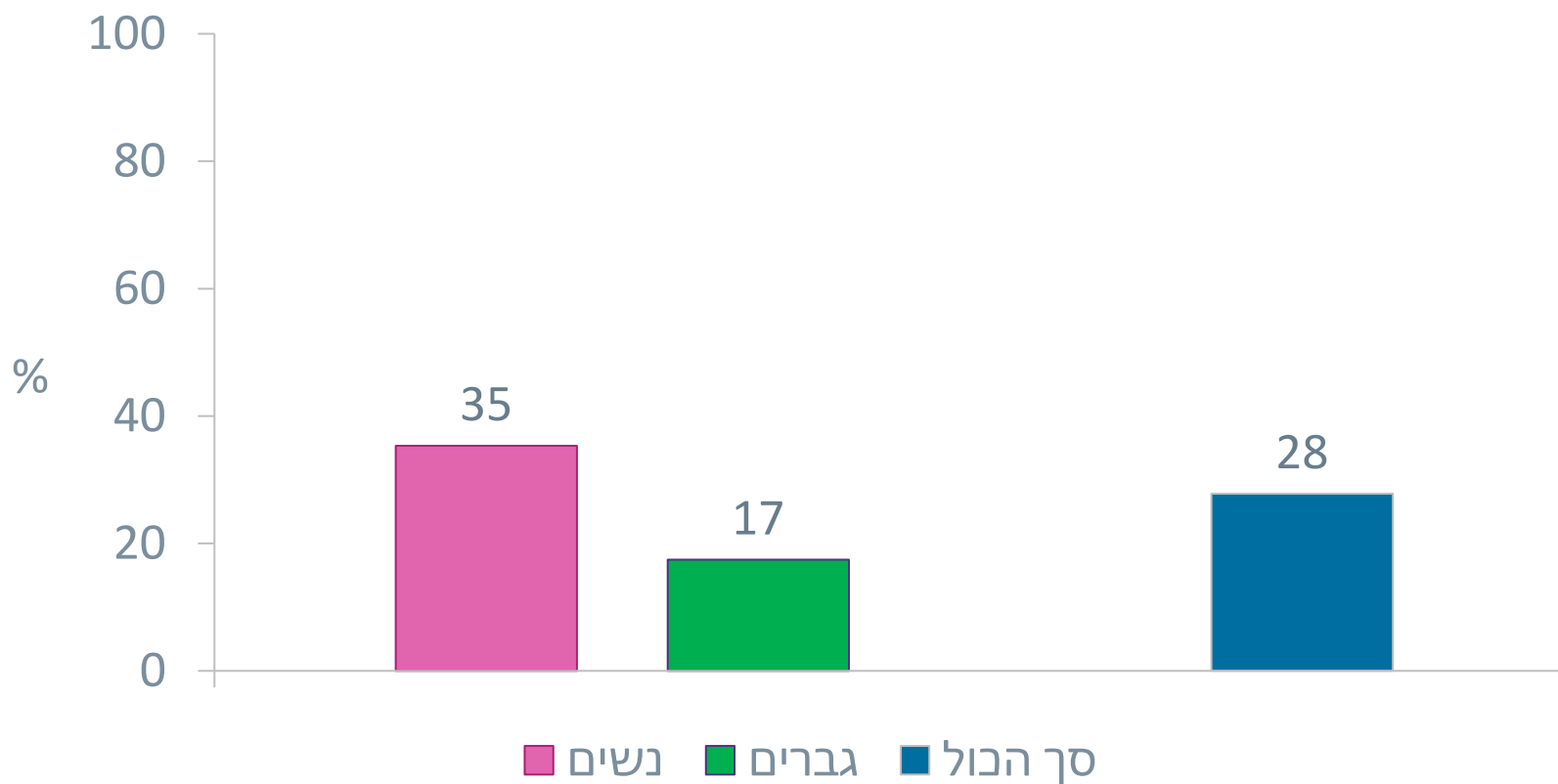
החמרה במצב הבריאות

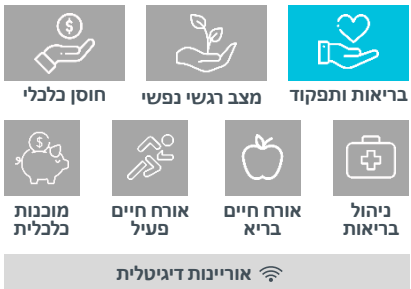

החמרה במצב הבריאות (באחוזים)

יותר נשים מגברים חוו החמרה במצב הבריאות מאז המלחמה

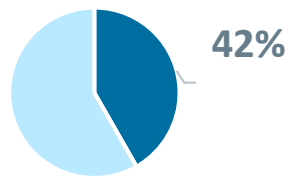

קושי בתפקוד יום-יומי (GALI) (באחוזים)

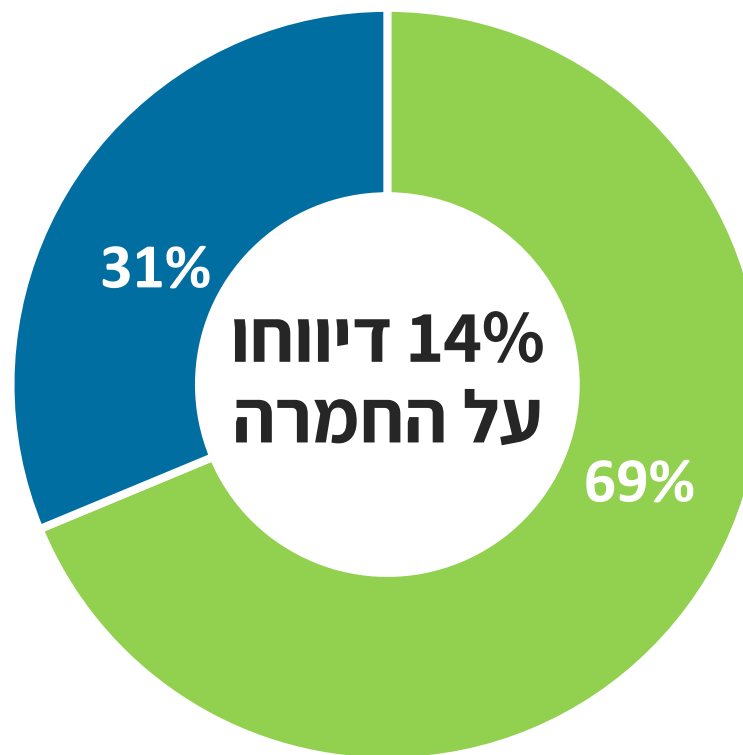

יותר נשים סובלות ממוגבלות: 38% לעומת 23% גברים מוגבלים חוו החמרה משמעותית יותר במצבם

החמרה במוגבלות

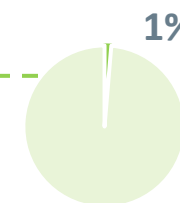

עם קושי בתפקוד

ללא קושי בתפקוד

החמרה במוגבלות

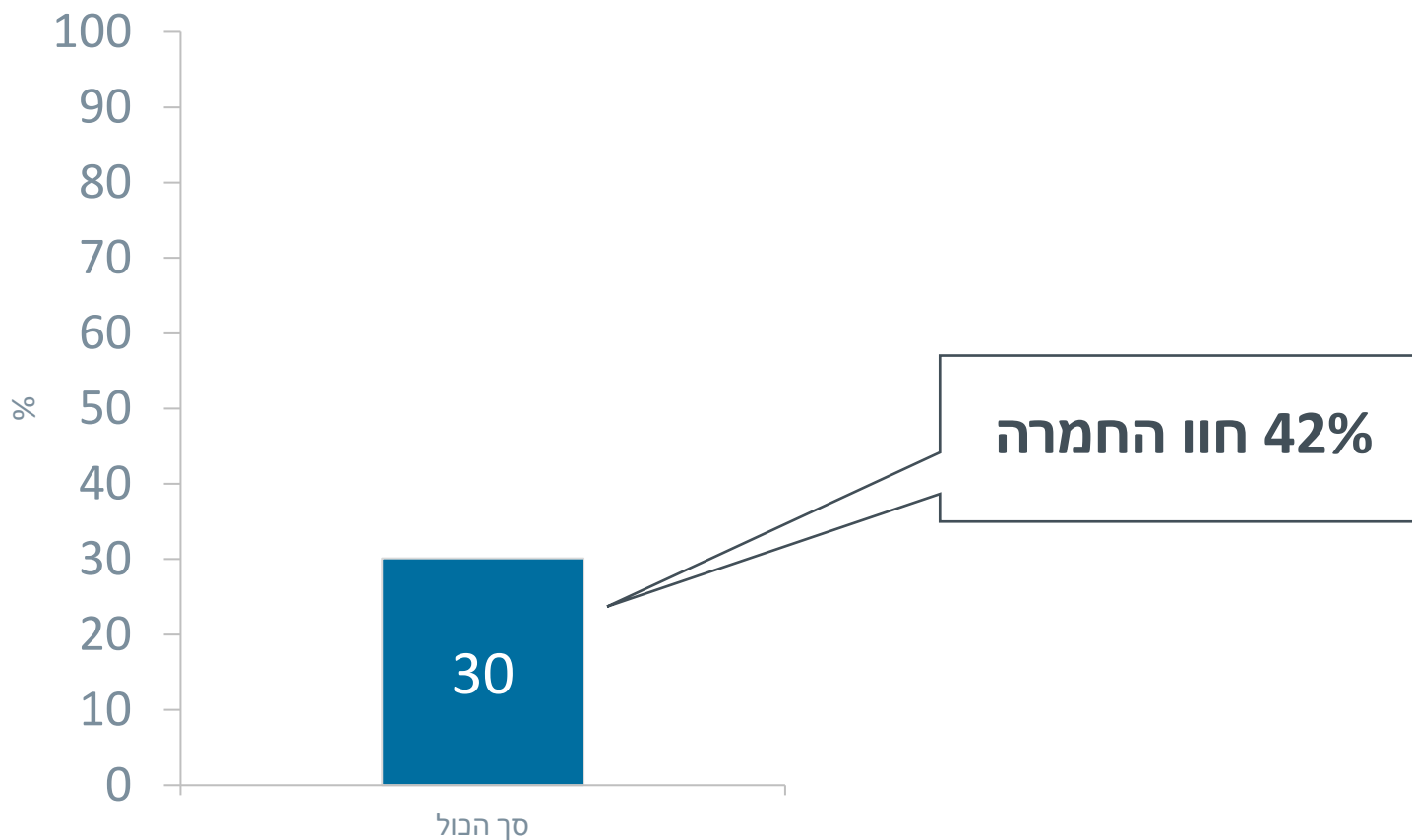

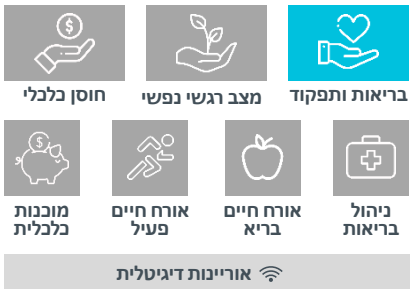
“סקר השייכות של זקני ישראל”
 שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה
 ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

היעזרות במטפלת (באחוזים)

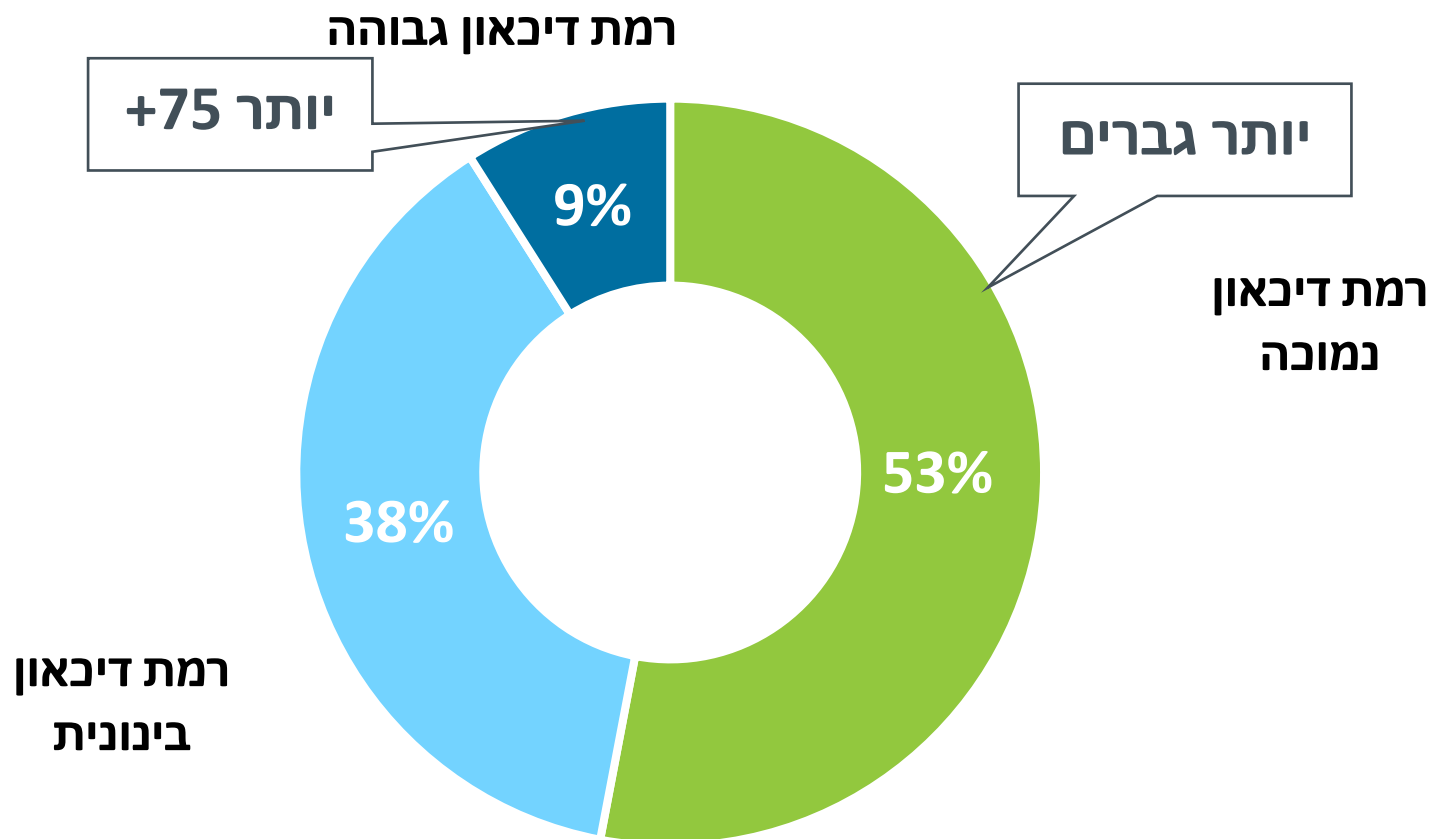
בקרב אלו שדיווחו על קושי בתפקוד יום-יומי
30% מן הזקנים עם מוגבלות דיווחו על היעזרות במטפלת

PHQ2 – דיכאון (באחוזים)

בממוצע, רמת הדיכאון של נשים ובני +75 גבוהה יותר מרמת הדיכאון של גברים ובני 60-74

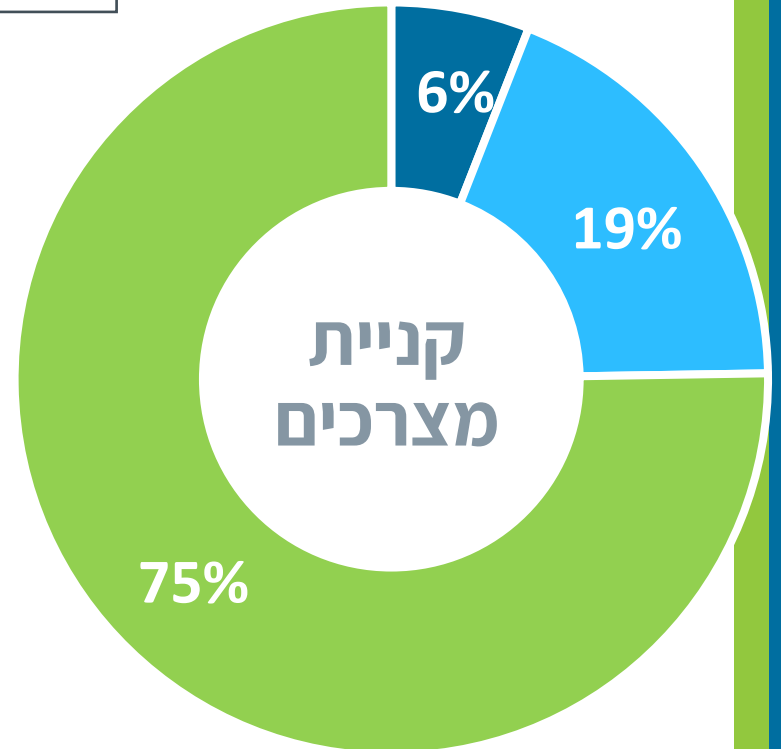
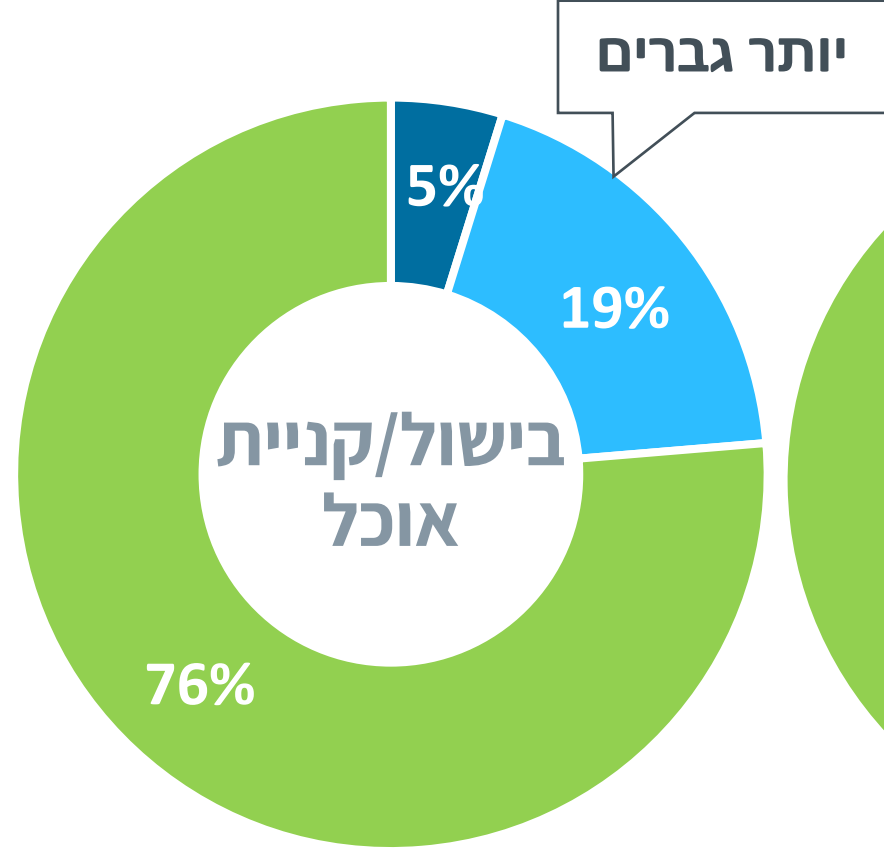
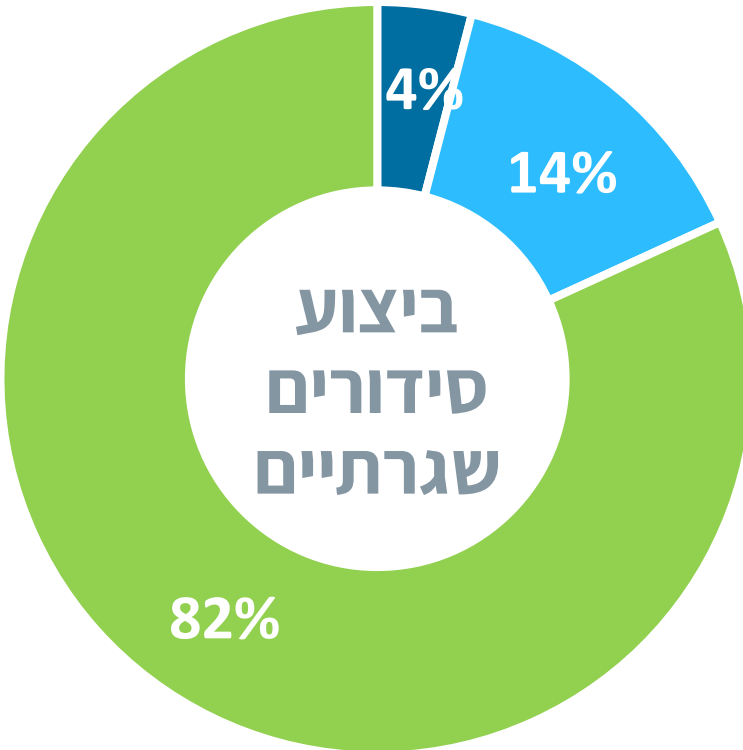
קיום פעולות שגרה (באחוזים)

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד

מובנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

אוריינות דיגיטלית

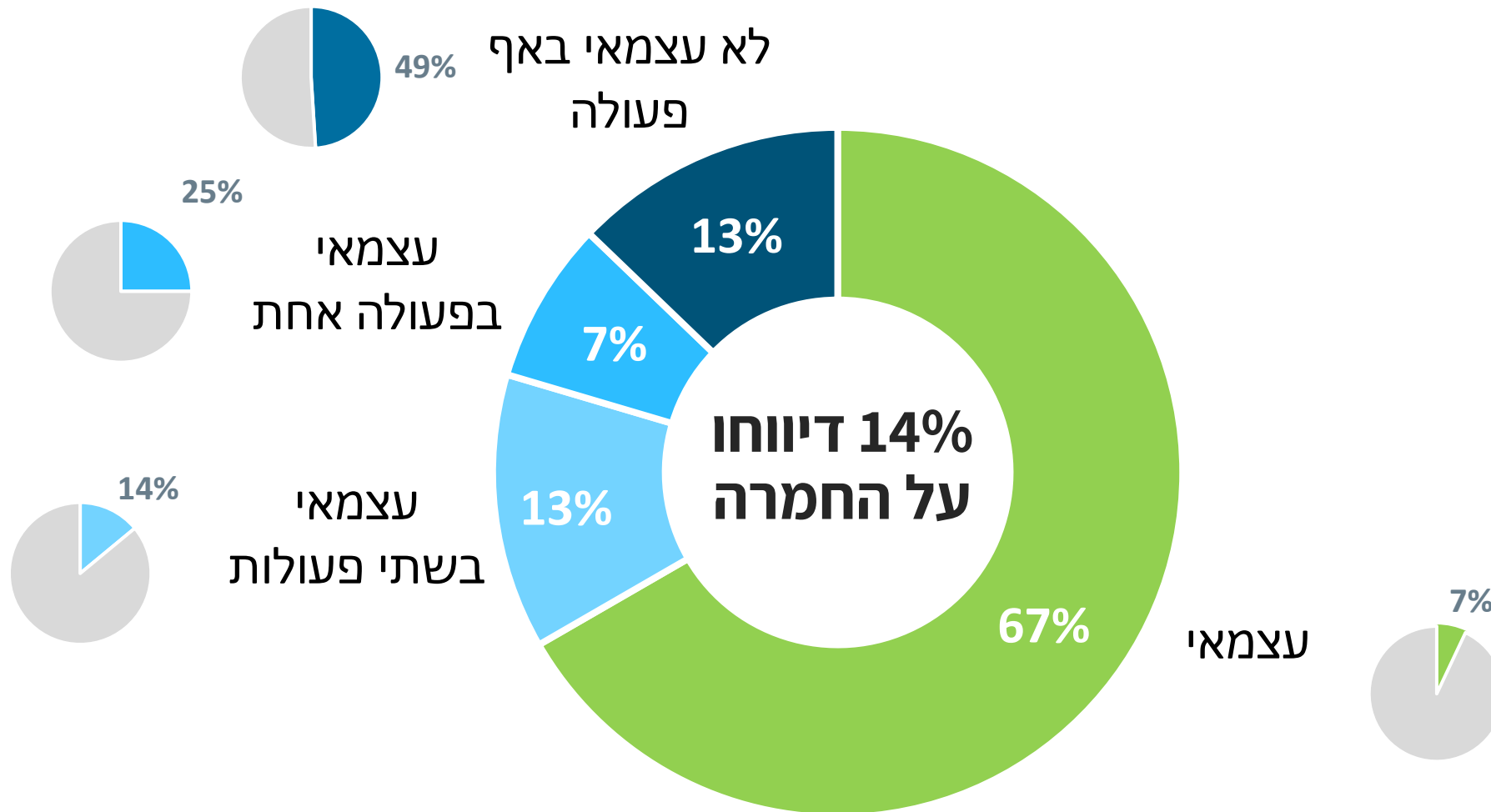

■ עצמאי ■ מקבל עזרה ■ מתקשה

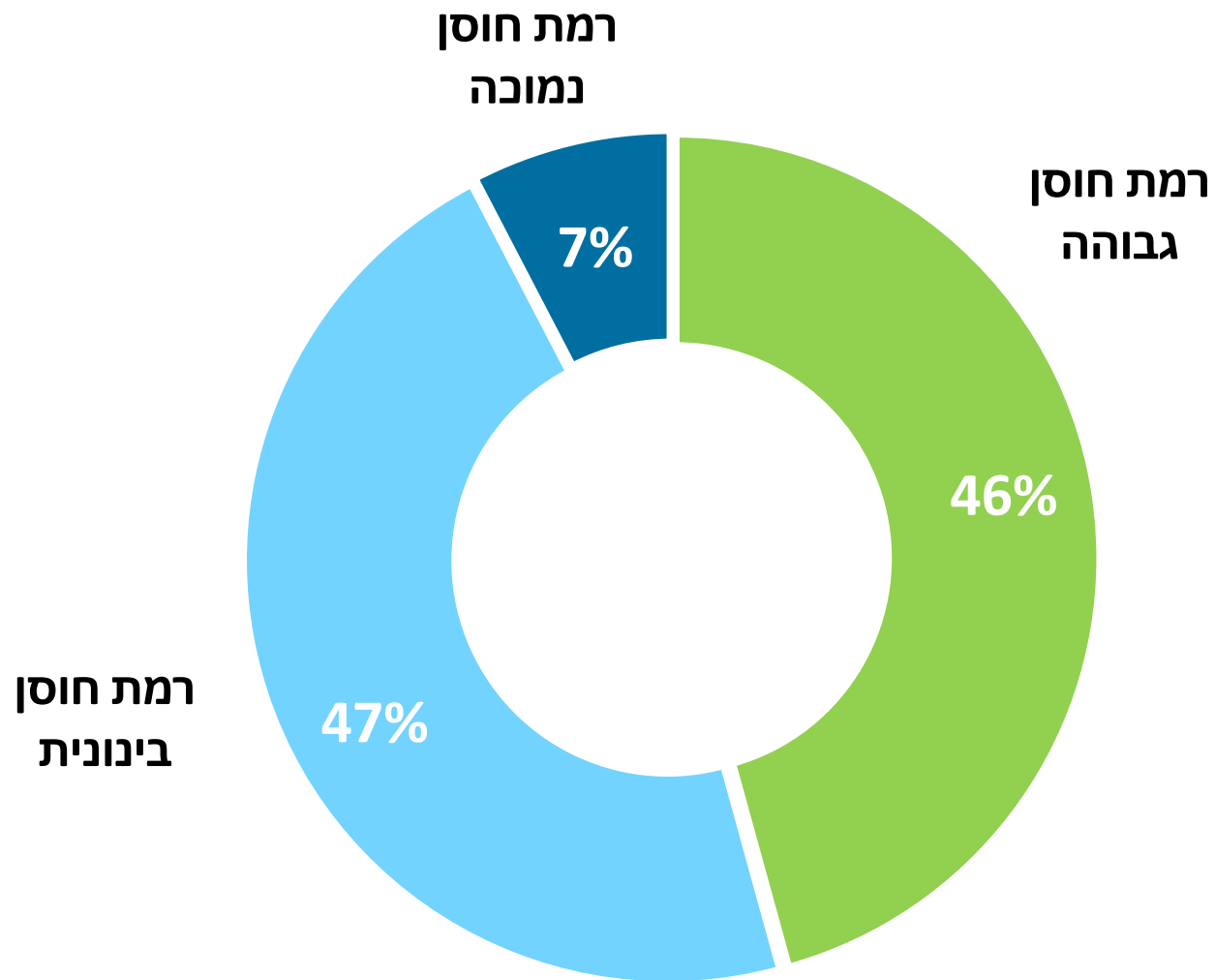
עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

כמחצית מן הזקנים הלא עצמאים חוו החמרה

חוסן אישי (באחוזים)

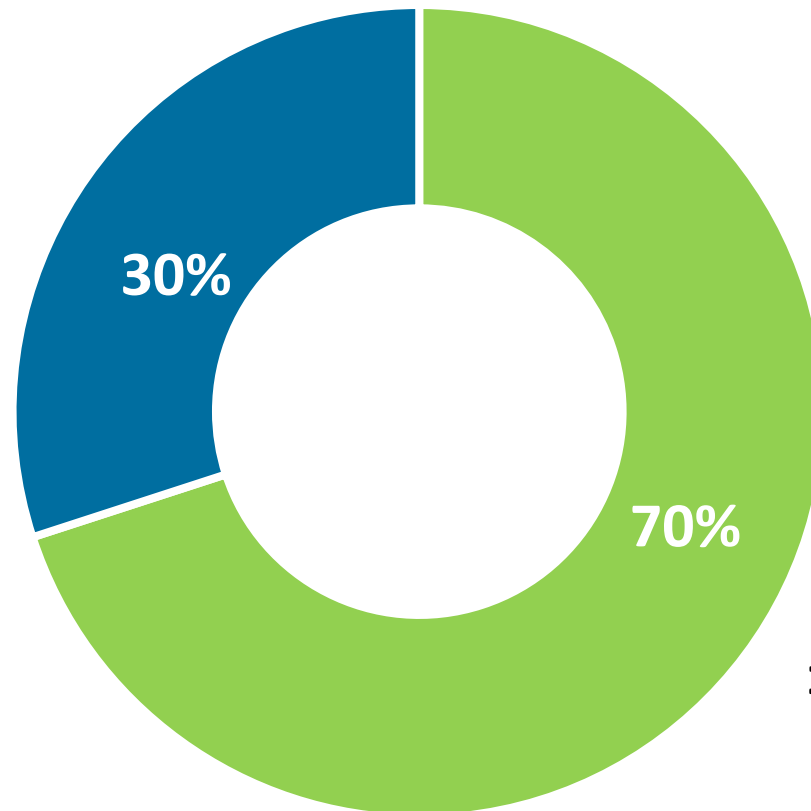

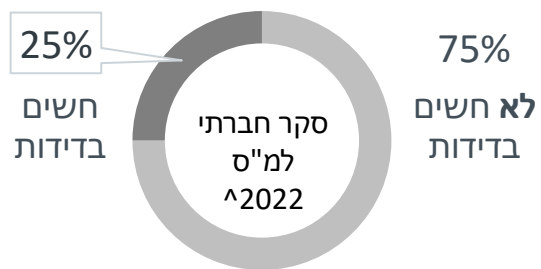
תחושת בדידות (באחוזים)

חשים בדידות
לפעמים או
לעיתים קרובות

לא חשים בדידות
או חשים בדידות
לעיתים רחוקות

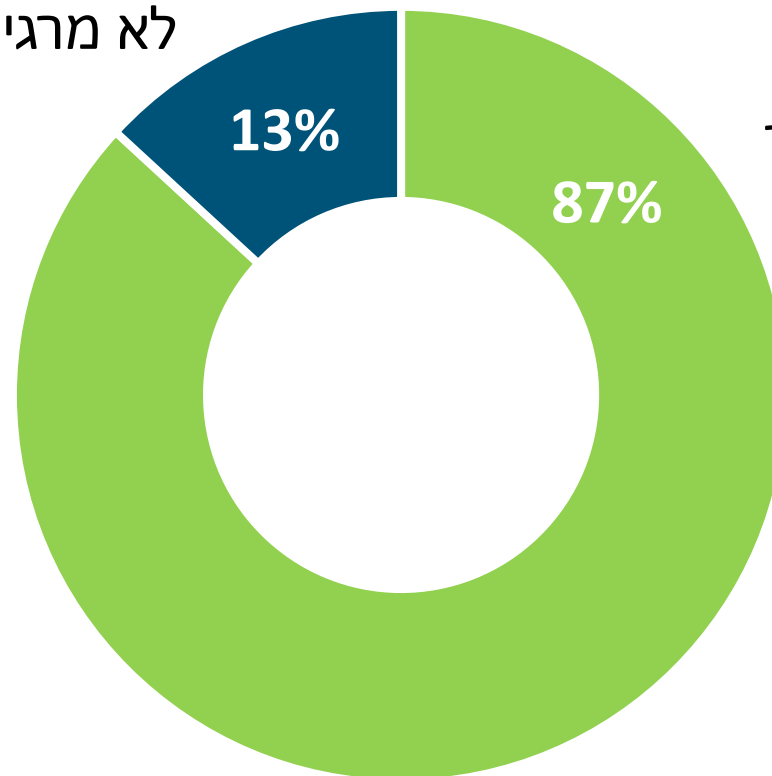
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים
לכלל בני 65+ בישראל

תחושת ביטחון (באחוזים)

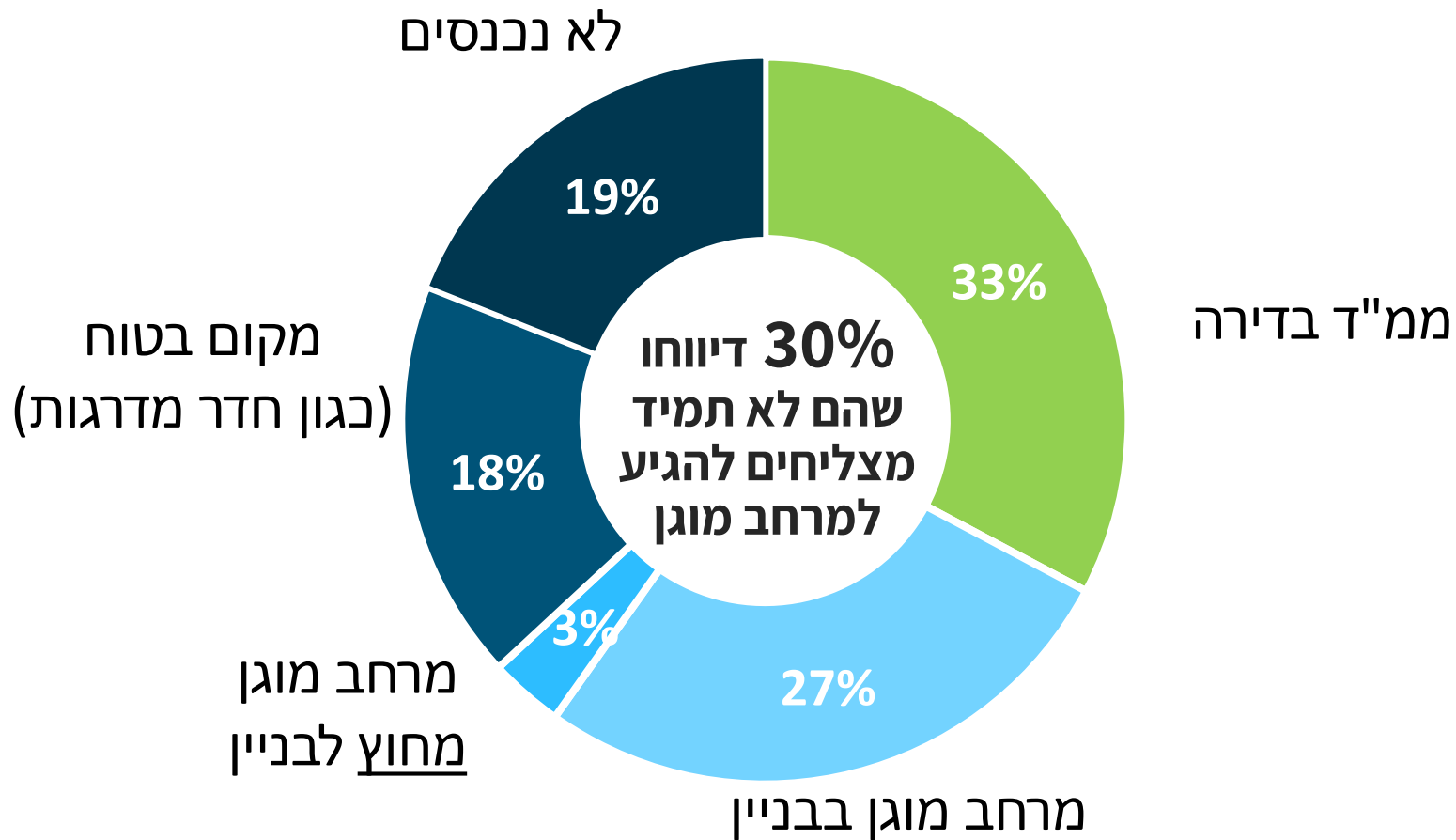
לא מרגישים בטוחים

מרגישים
בטוחים באזור
המגורים

תחושת ביטחון (באחוזים)

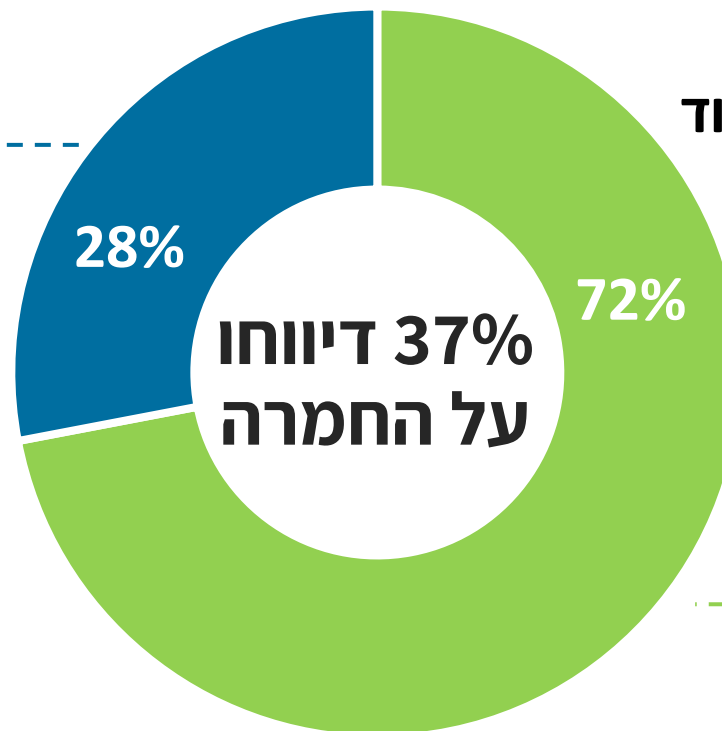
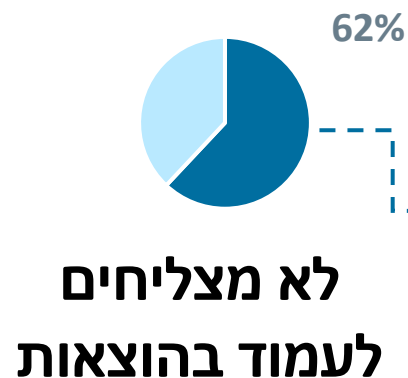

מצב כלכלי (באחוזים)

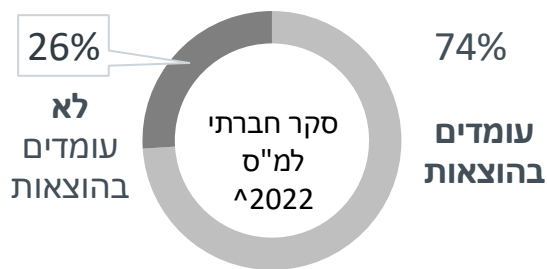
נשים ובני 60-74 מתקשים יותר לעמוד בהוצאות לעומת גברים ובני 75+.
 מרבית הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות חוו החמרה
 מאז המלחמה

החמרה במצב הכלכלי

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

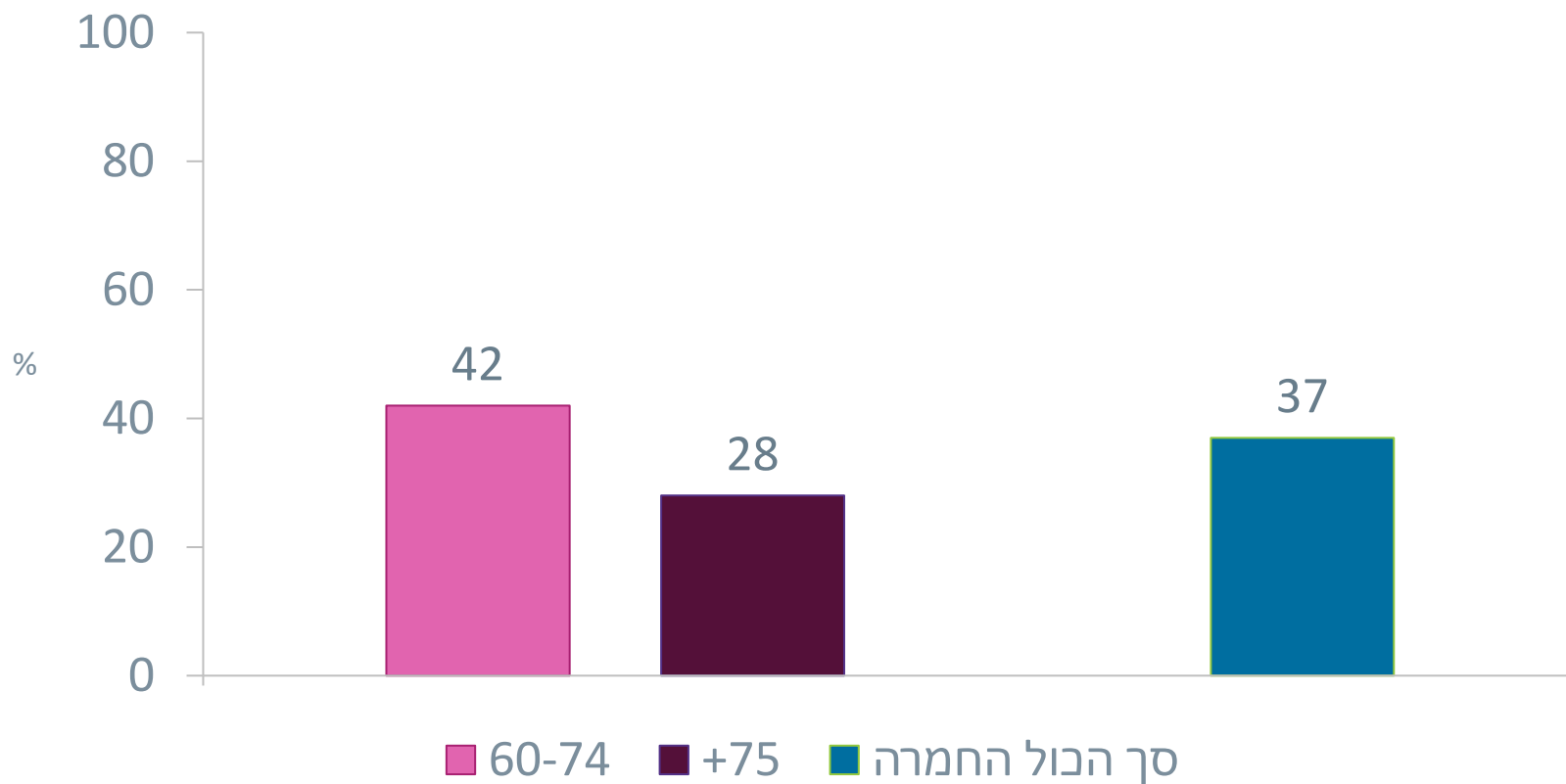

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב הכלכלי (באחוזים)

בני 60-74 חוו החמרה משמעותית יותר במצבם הכלכלי מאז המלחמה לעומת בני +75

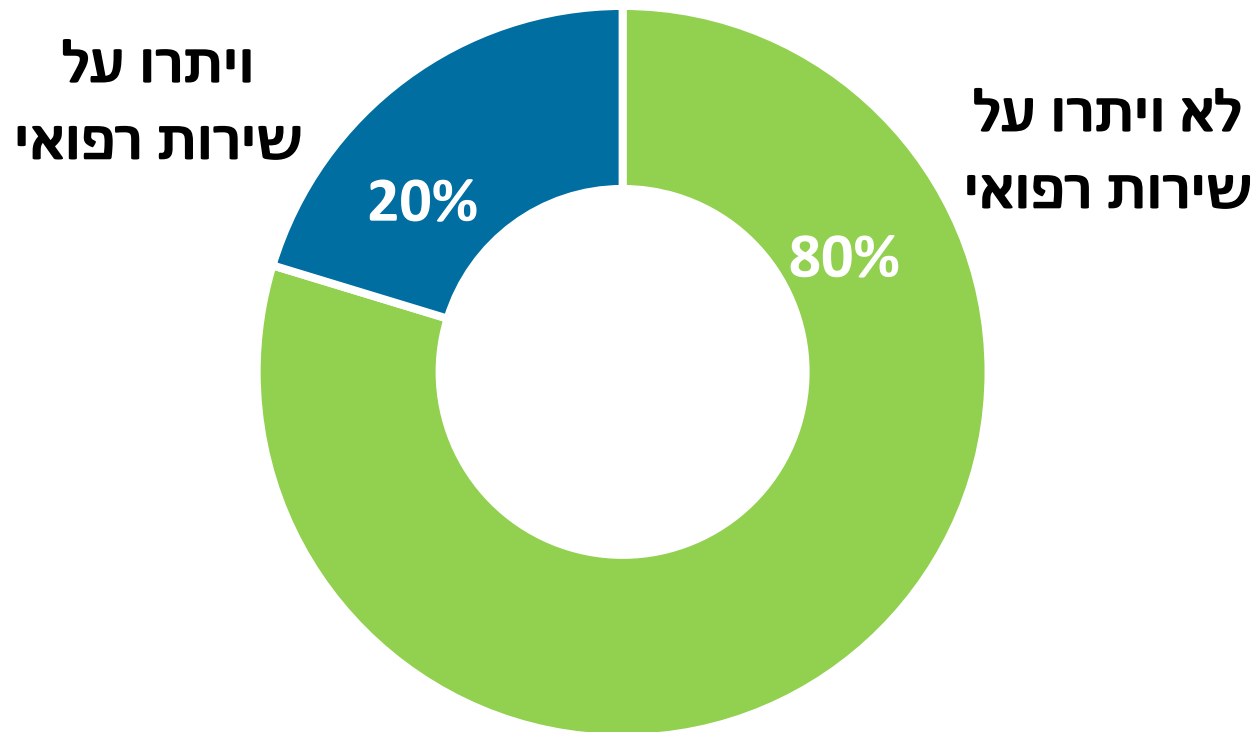

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

חמישית מן כלל הזקנים ויתרו על שירות רפואי מאז המלחמה

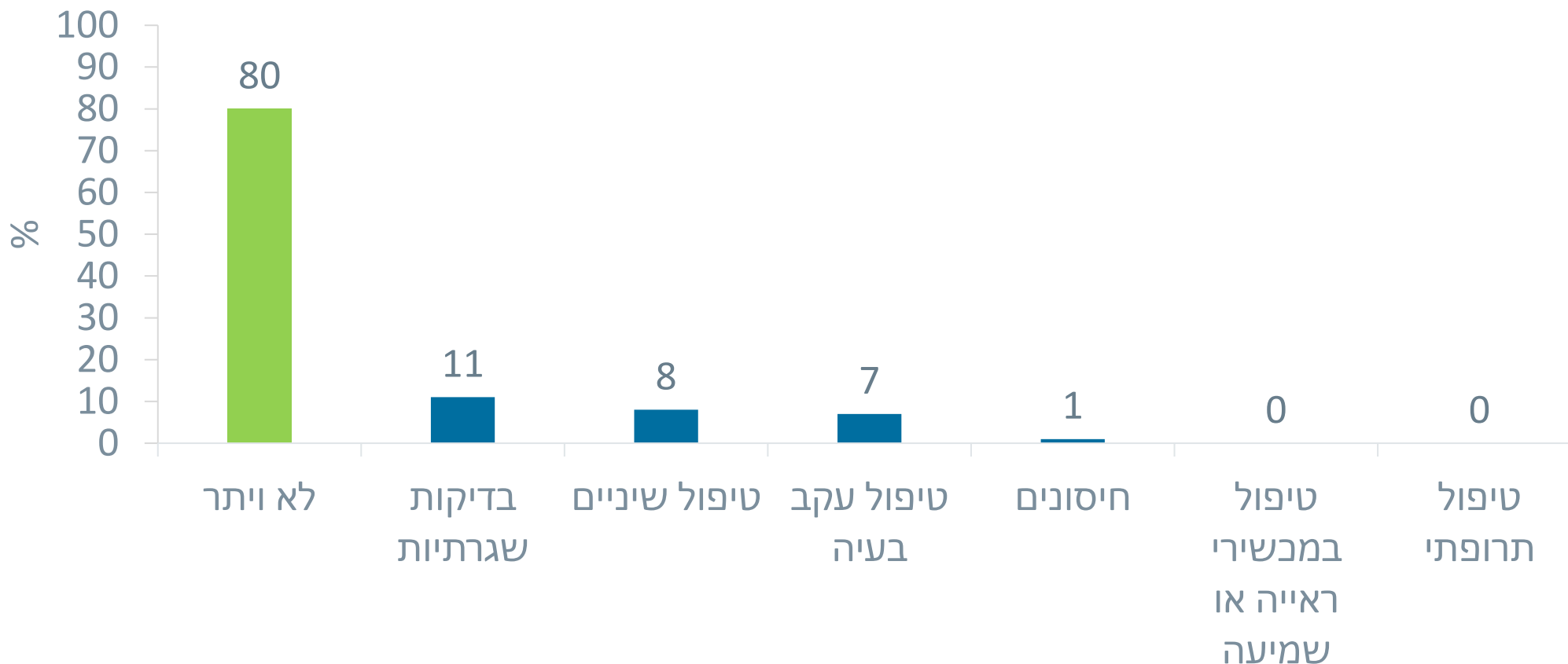
^הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

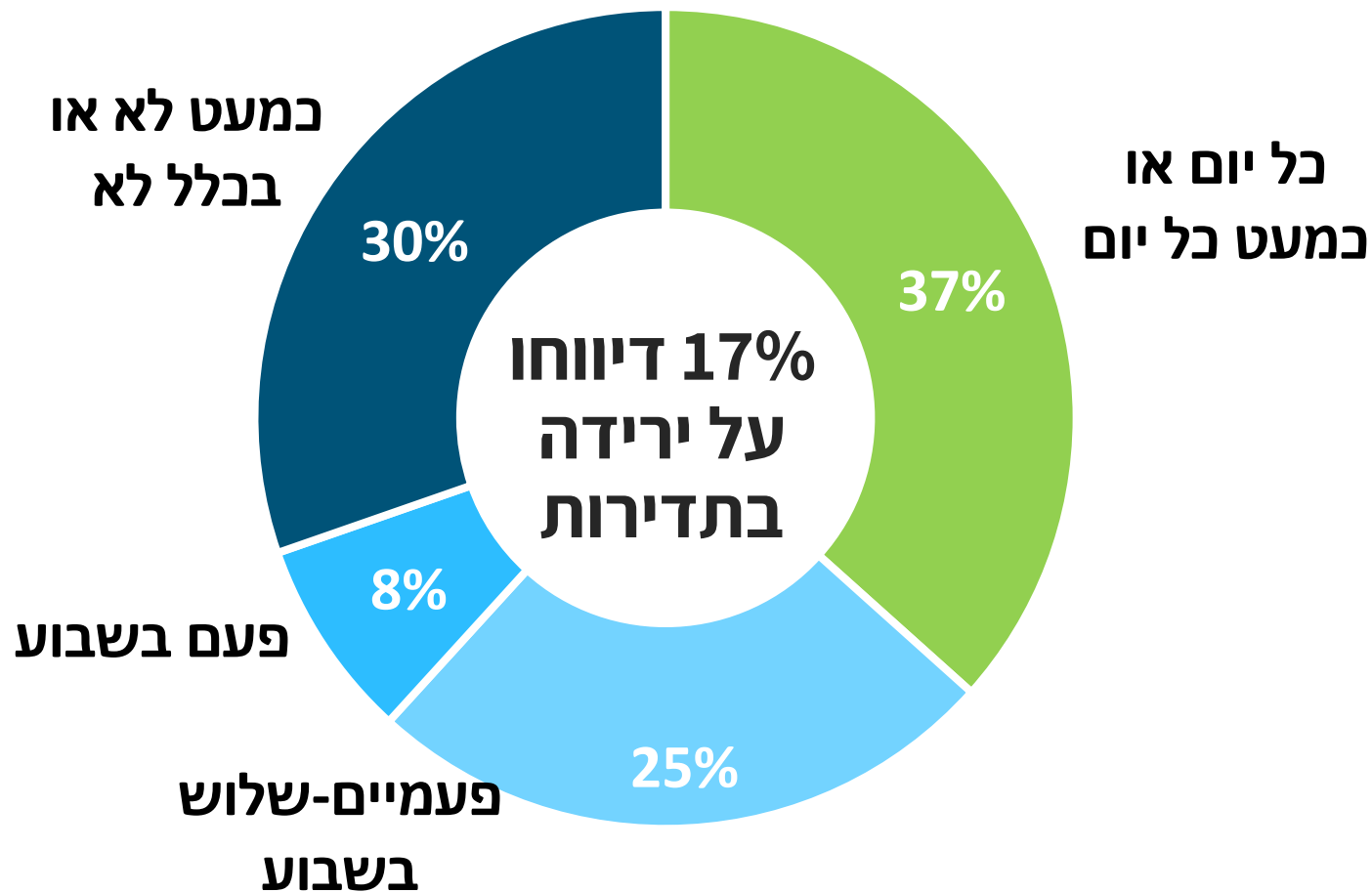
הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא היעדר כוח או מצב רוח

פעילות גופנית (באחוזים)

יותר זקנים שמבצעים פעילות גופנית בתדירות נמוכה (פעם בשבוע) חוו ירידה בפעילות

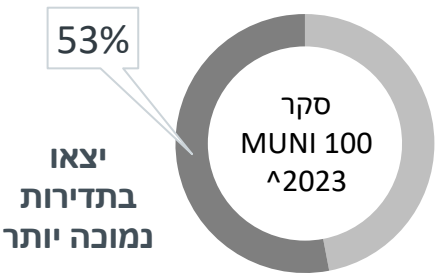
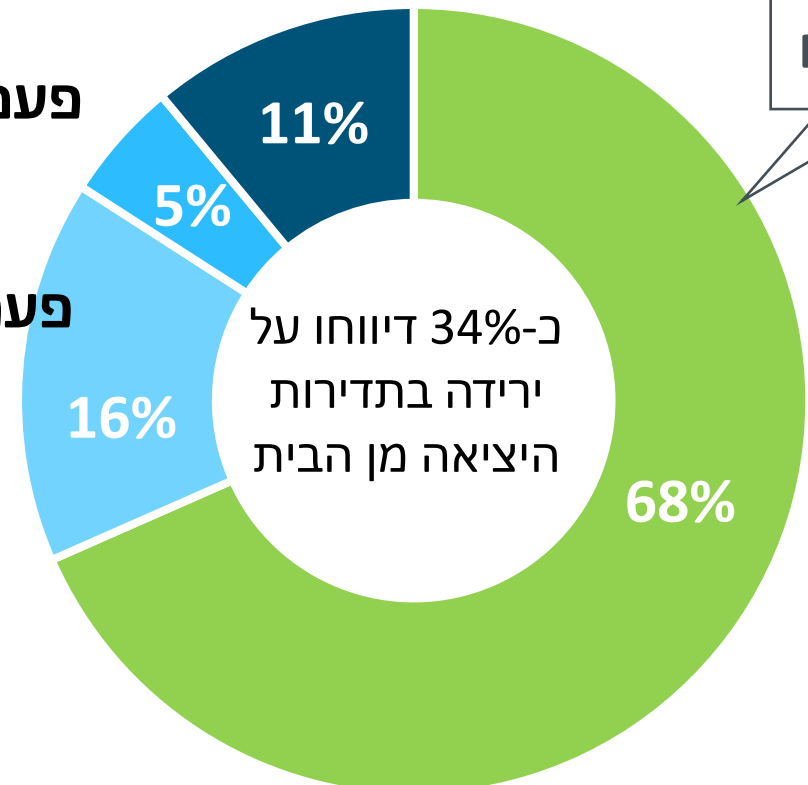

יציאה מן הבית (באחוזים)

82% מן הגברים יוצאים מן הבית על בסיס יומי לעומת 58% מן הנשים

תדירות נמוכה יותר

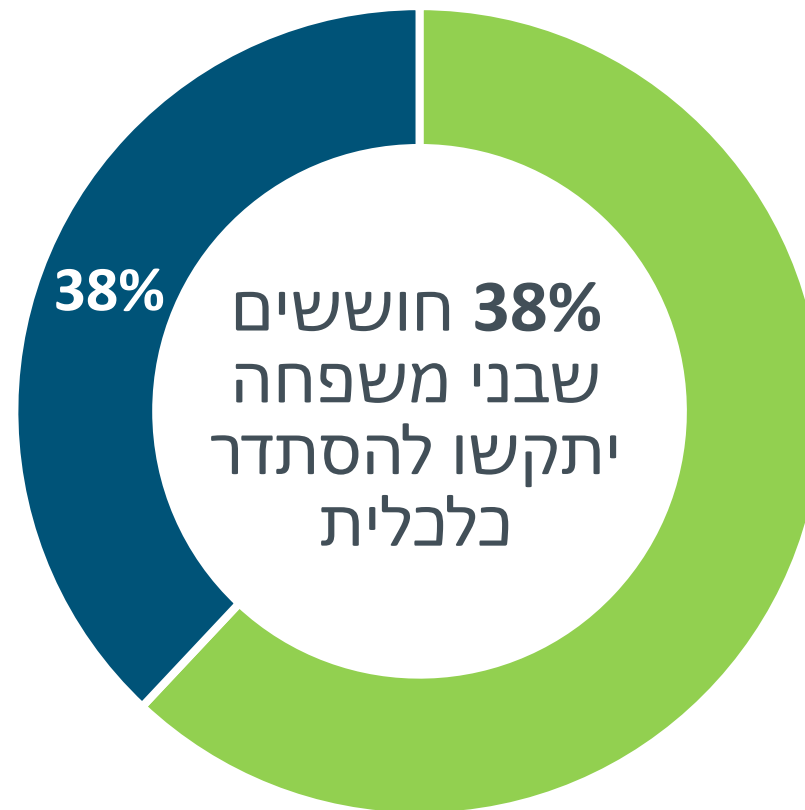
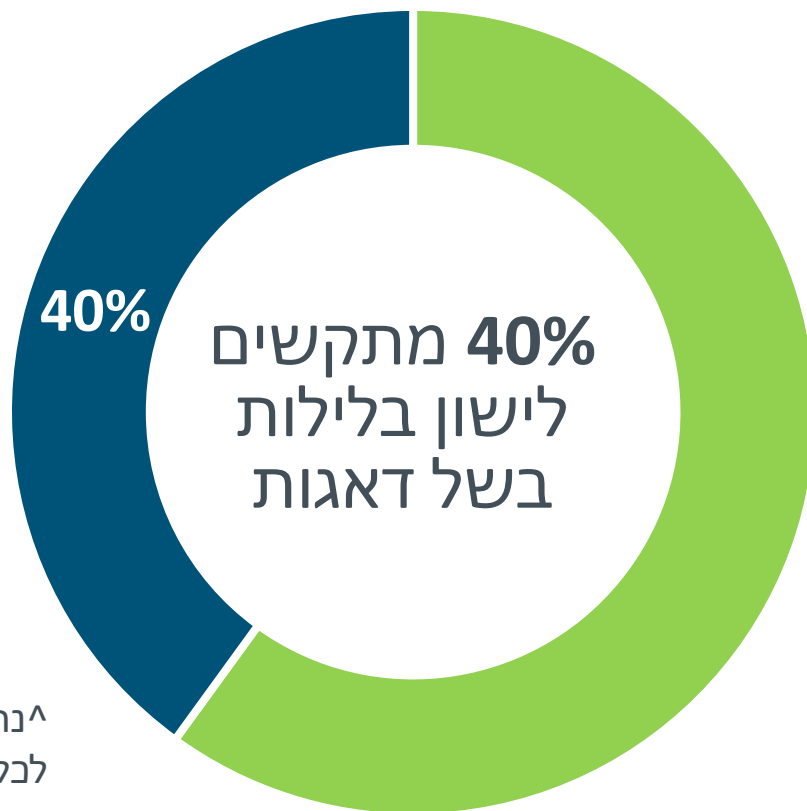
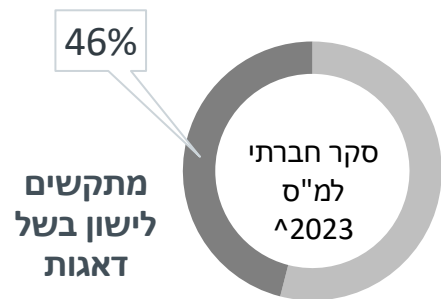
47% יצאו כל יום או כמעט כל יום

אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

תחושות לחץ (באחוזים)

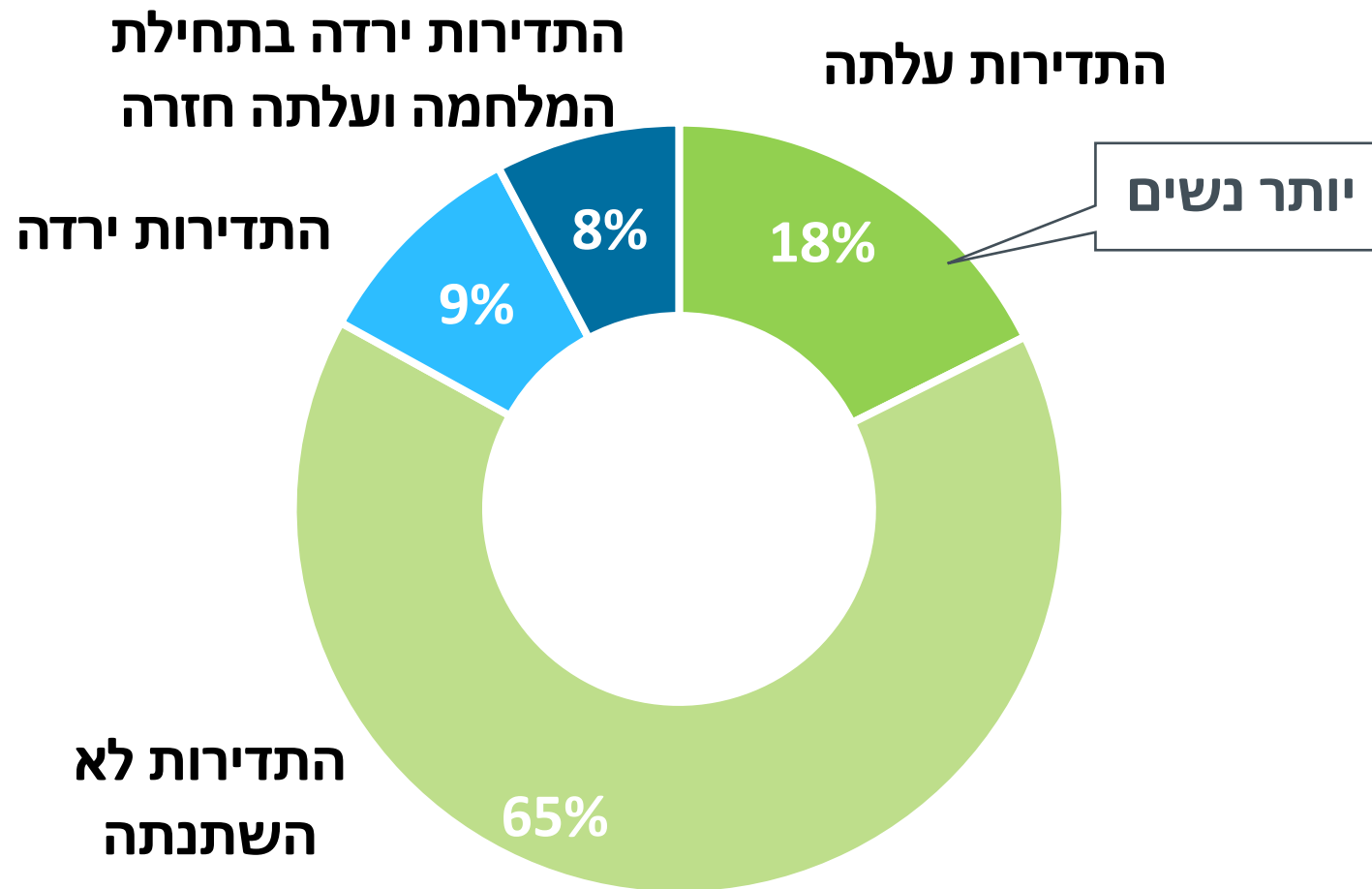
יותר נשים מתקשות לישון בלילות בשל דאגות

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

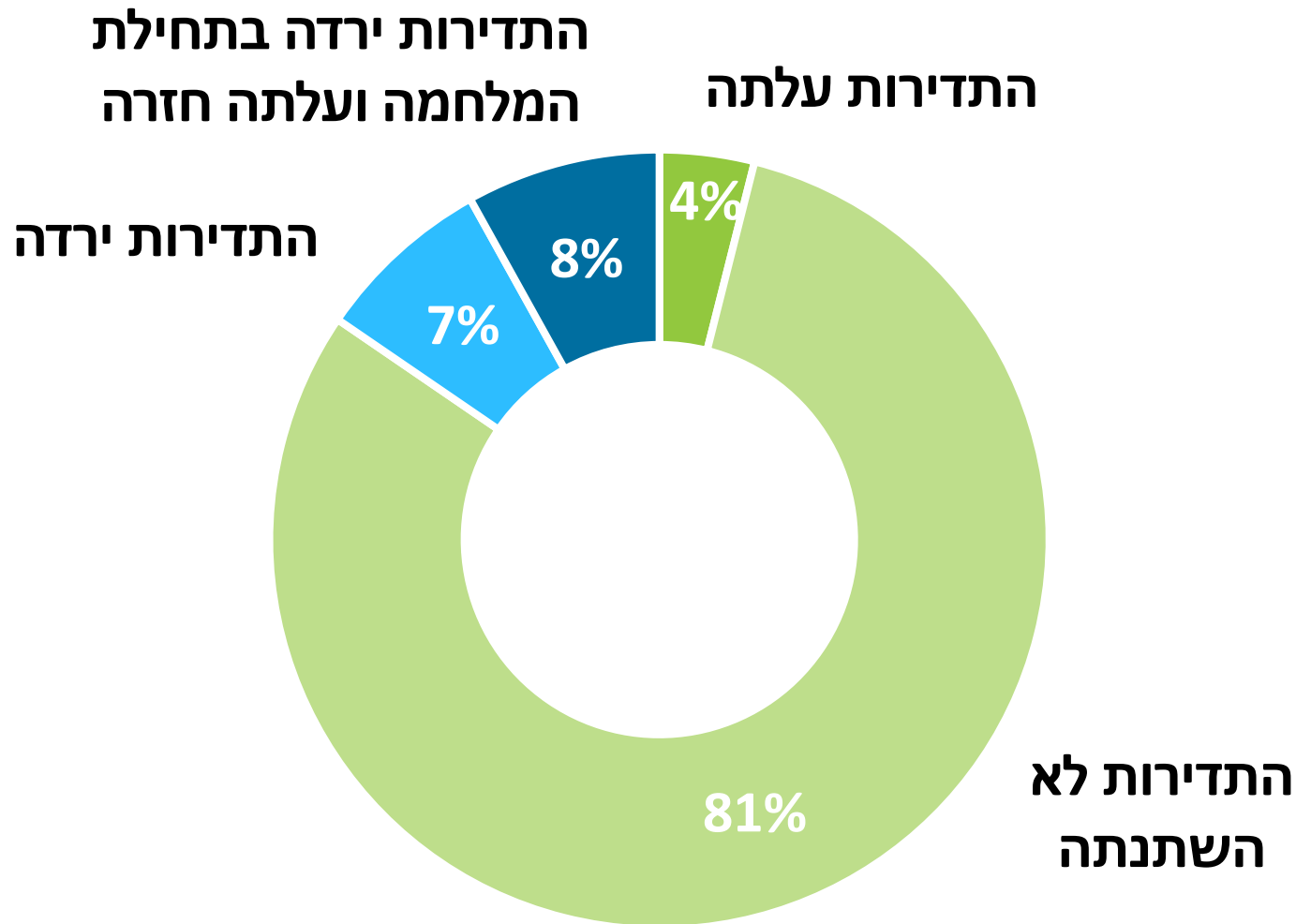

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

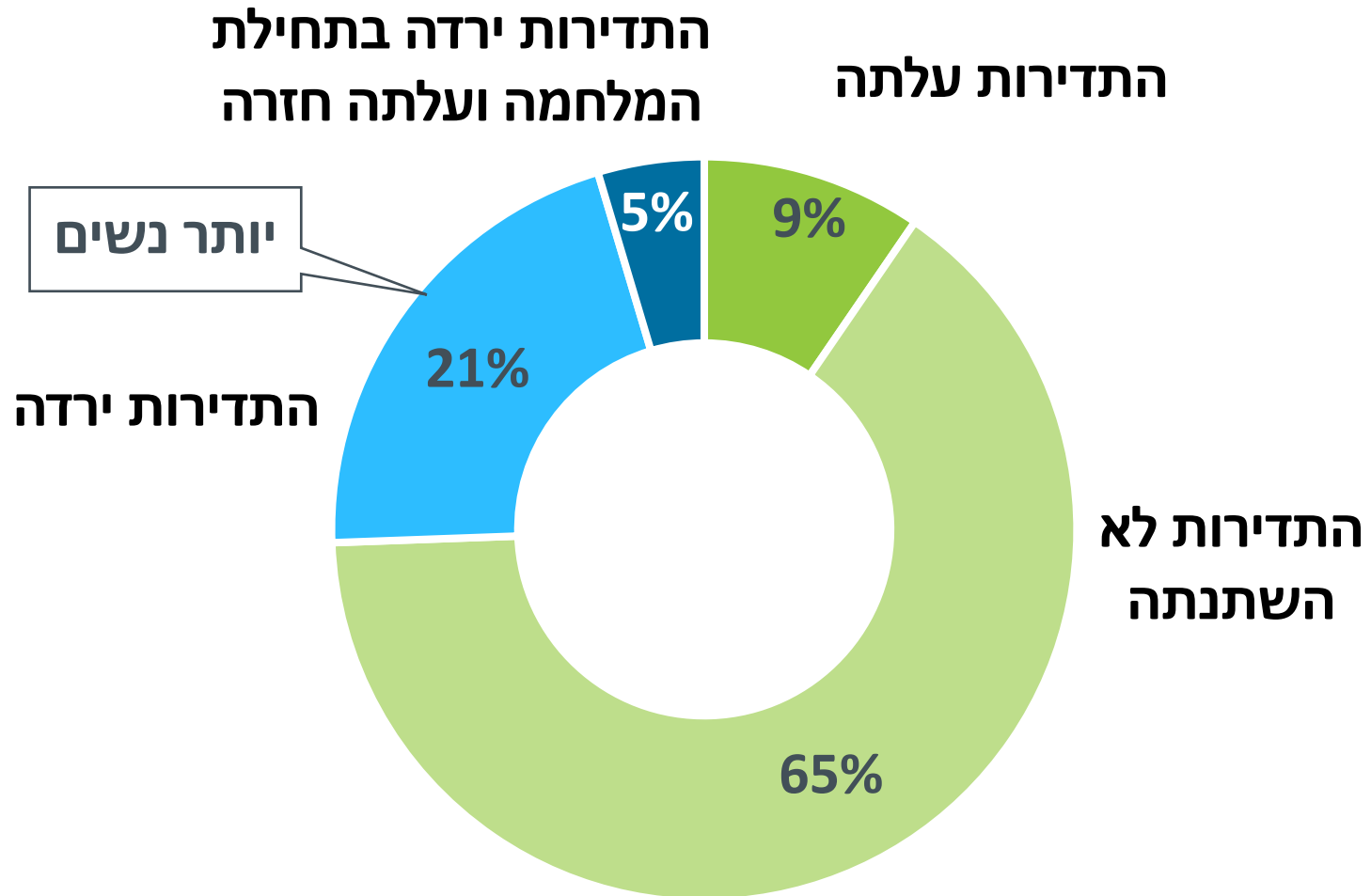

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

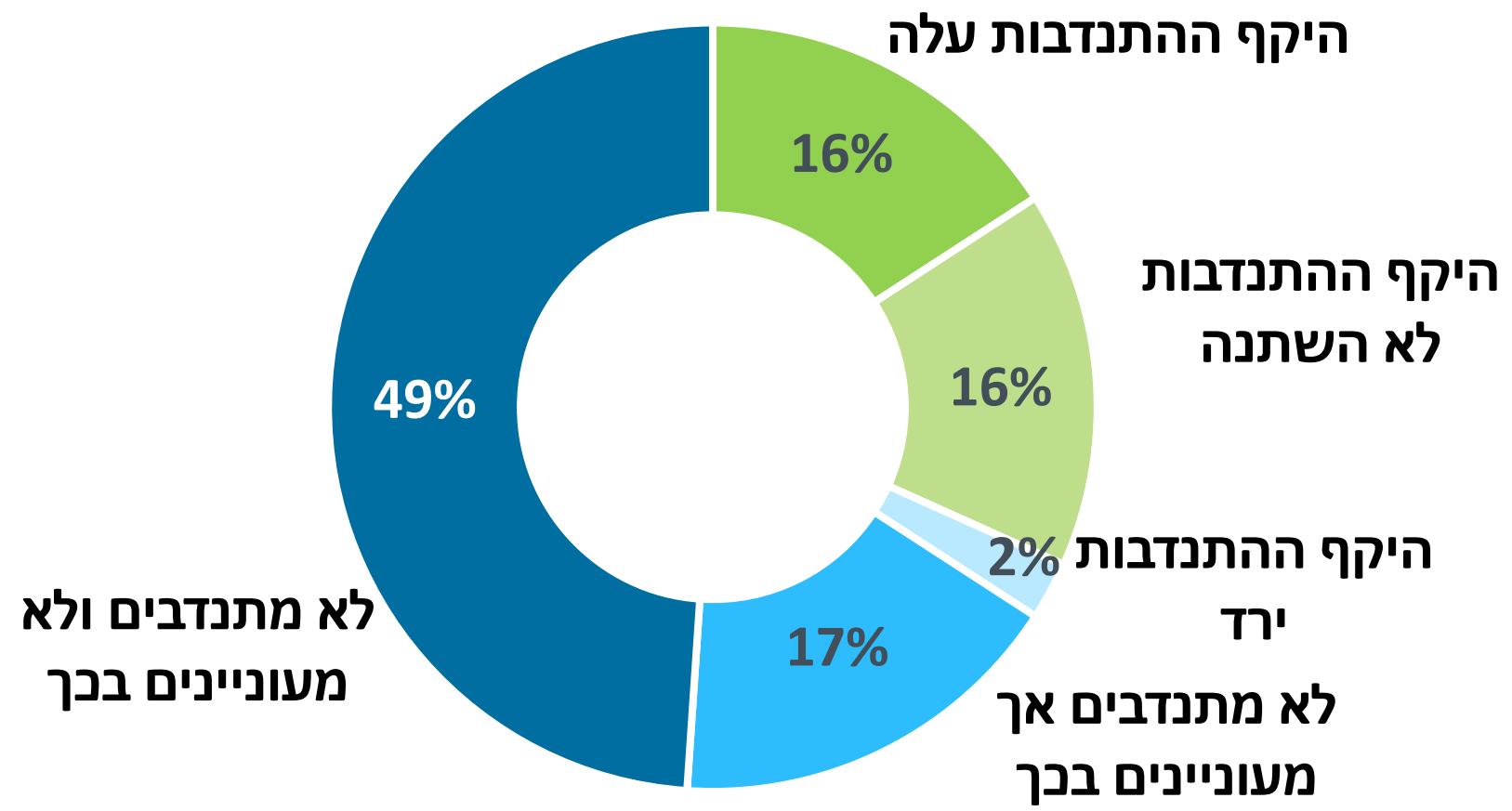

התנדבות (באחוזים)

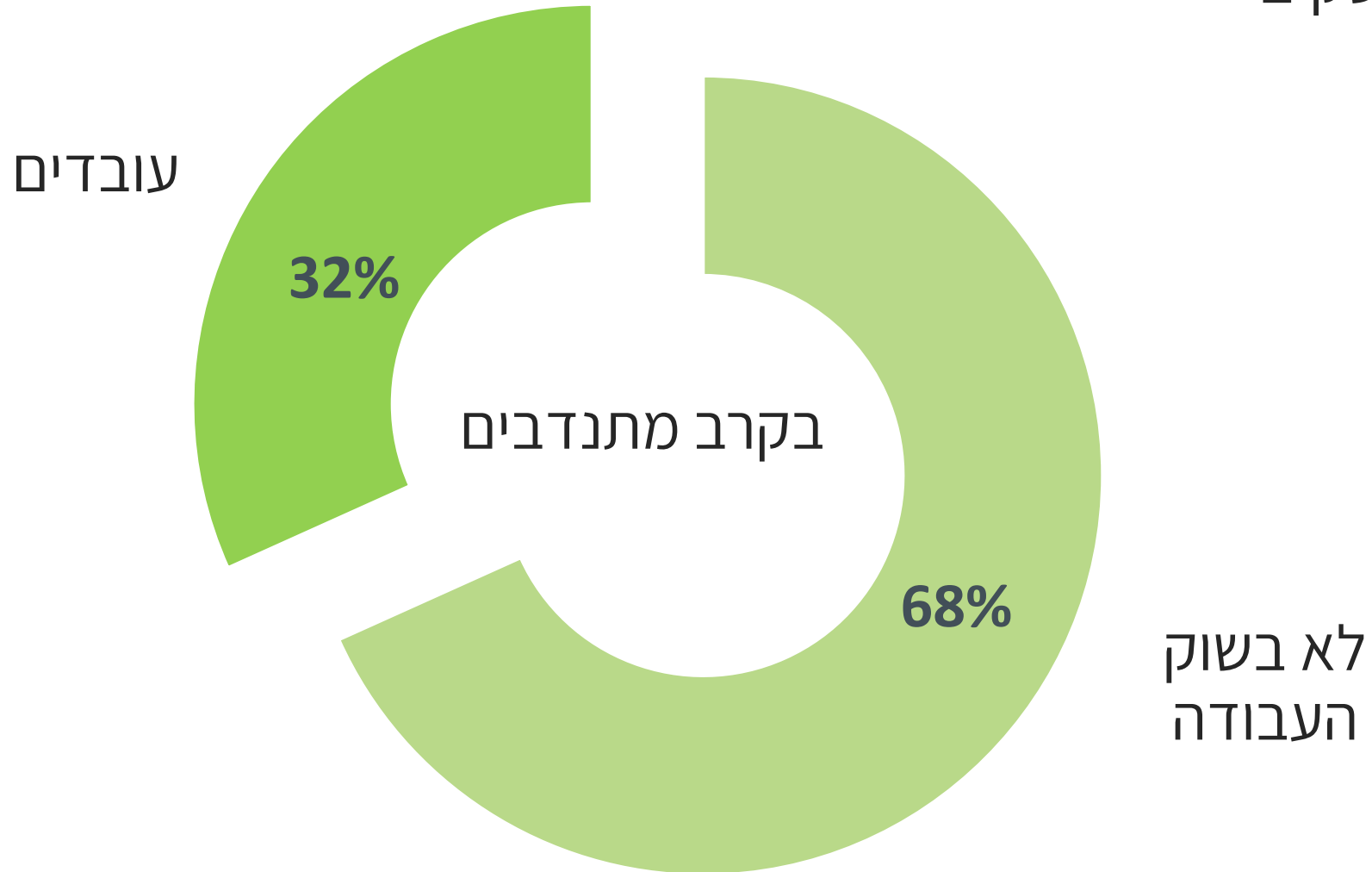
66% מן הזקנים לא מתנדבים, אך כרבע מהם מעוניינים בכך

התנדבות (באחוזים)

לא נמצא פער מובהק בנטייה להתנדב בין המועסקים ללא מועסקים

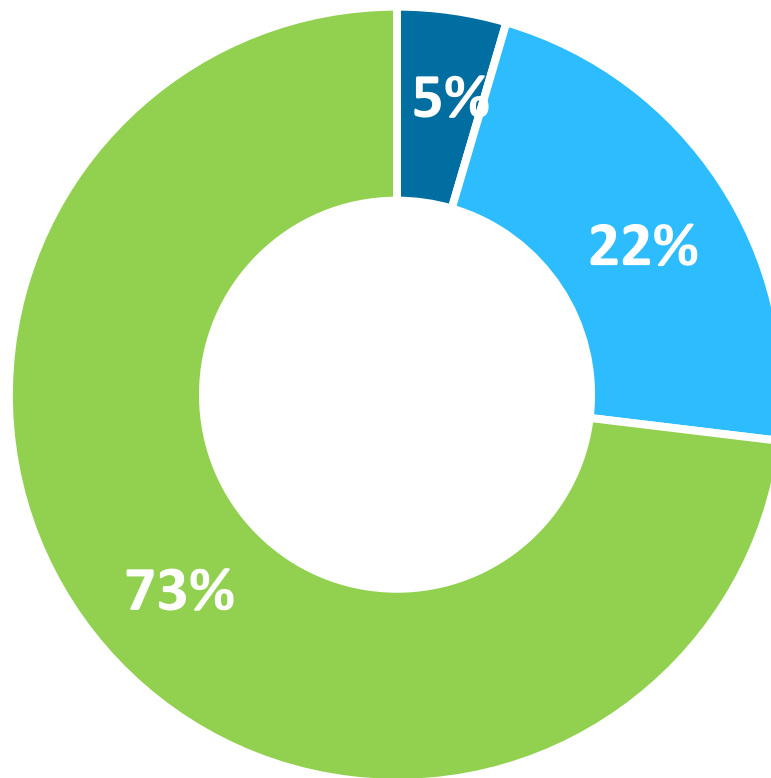

מיצוי זכויות (באחוזים)

בני 75+ ונשים מתקשים יותר במיצוי זכויות עצמאית
מבני 60-74 וגברים

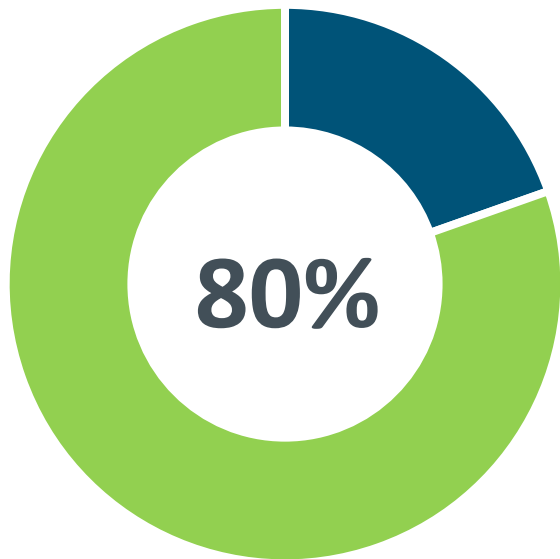
■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

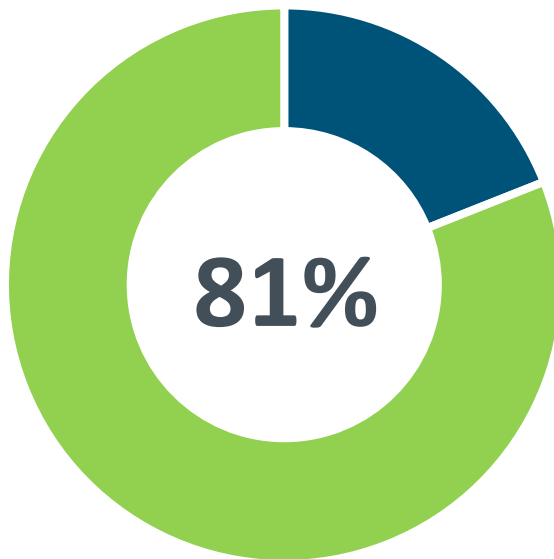
סדר יום משמעותי (באחוזים)

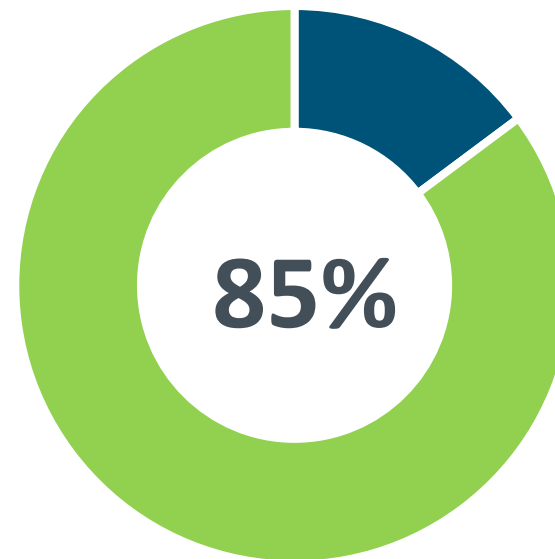
68% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות.
 7% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

נהנים מפעילויות יום-יומיות

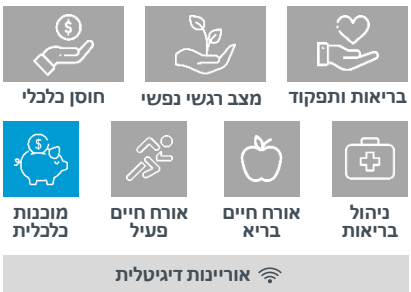

מרגישים יעילים ותורמים

יודעים מה יעשו במהלך היום

■ לא
 ■ כן

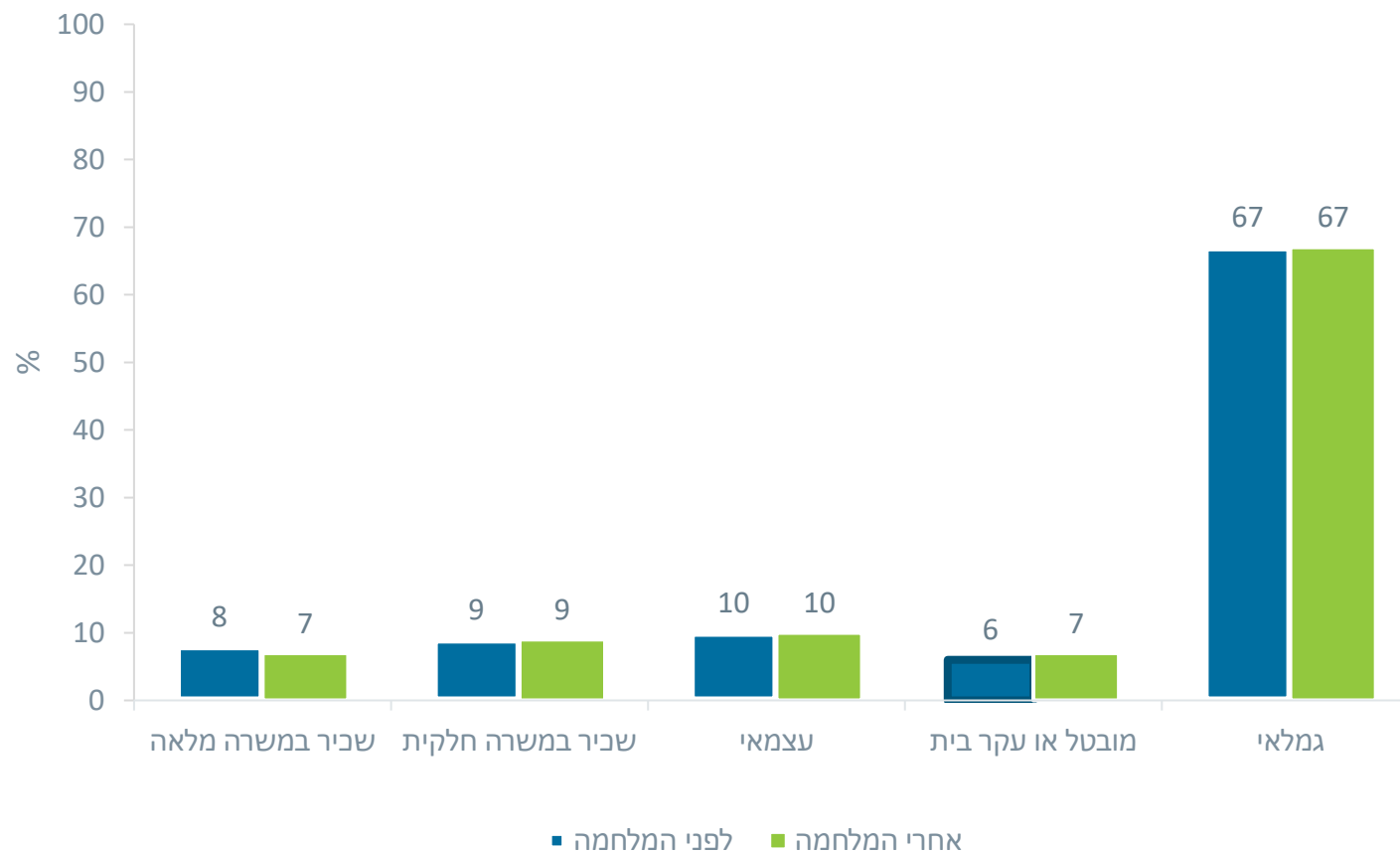
תעסוקה (באחוזים)

10% מן הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק התעסוקה
 21% מן המועסקים דיווחו על ירידה בהיקף המשרה או על הפסקת העבודה עקב המלחמה

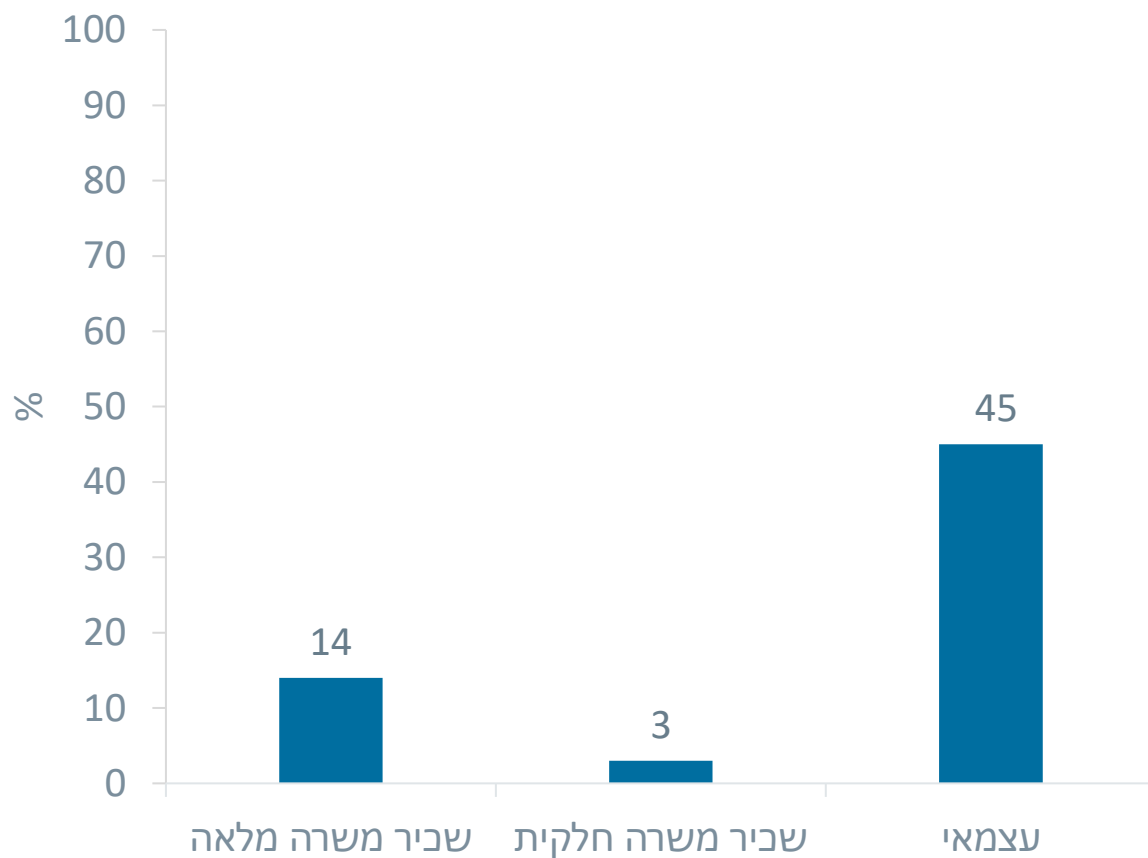
^נתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב התעסוקה (באחוזים)

כמחצית מן העצמאיים נפגעו

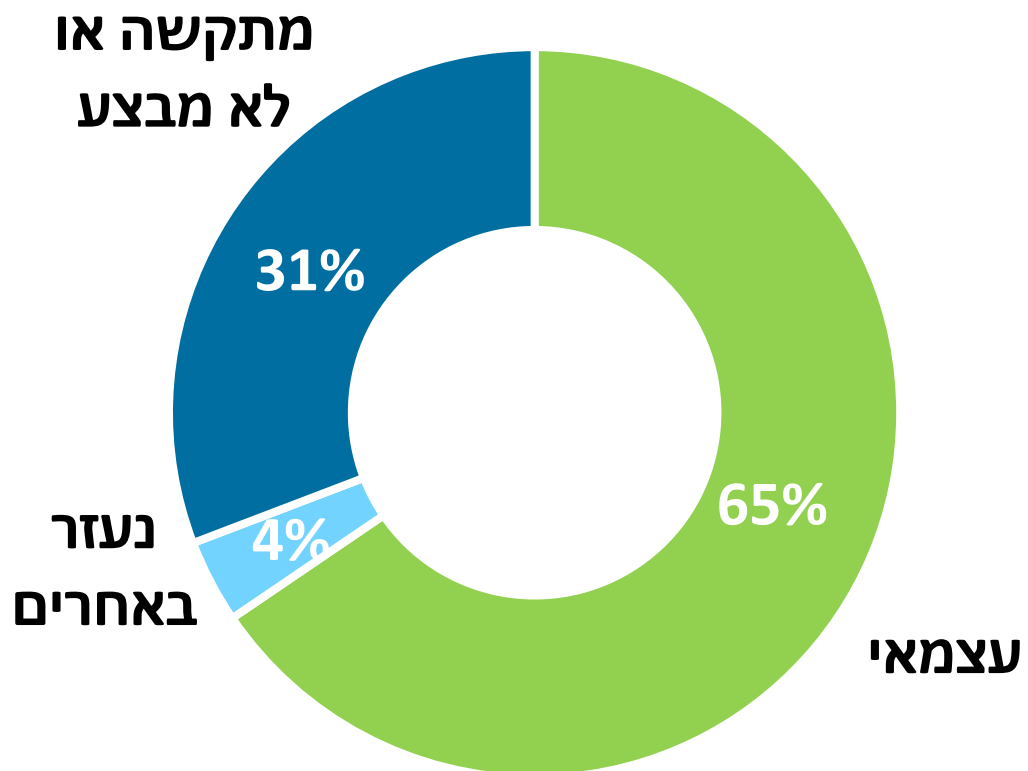

ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

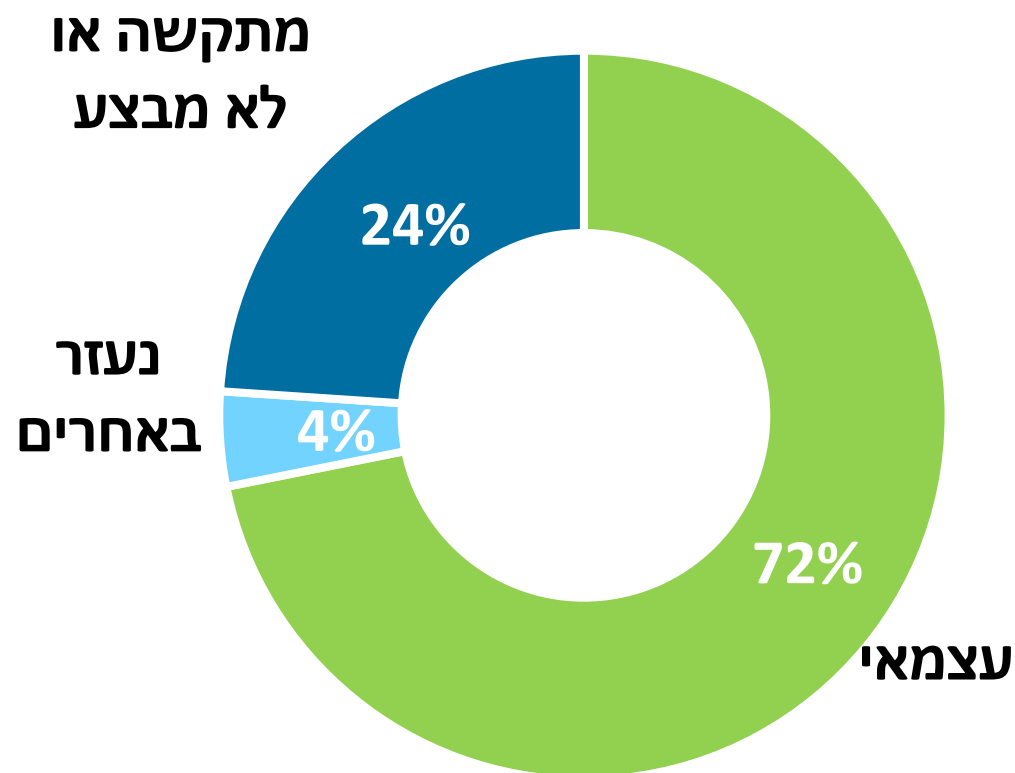
אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

חיפוש מידע

תקשורת עם אחרים

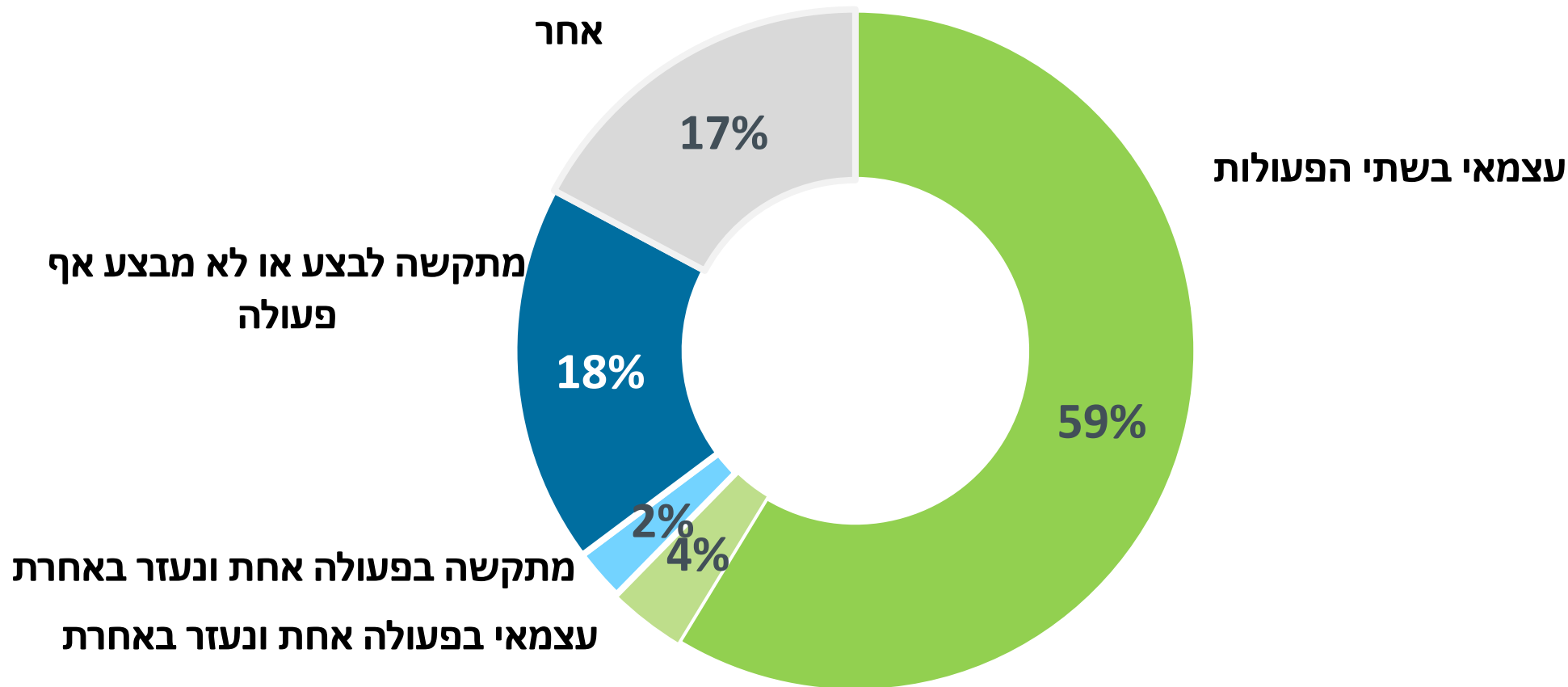
עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

אורינות דיגיטלית

יותר בני 75+ מתקשים לבצע או לא מבצעים את שתי הפעולות: 24% לעומת 15% מבני 60-74

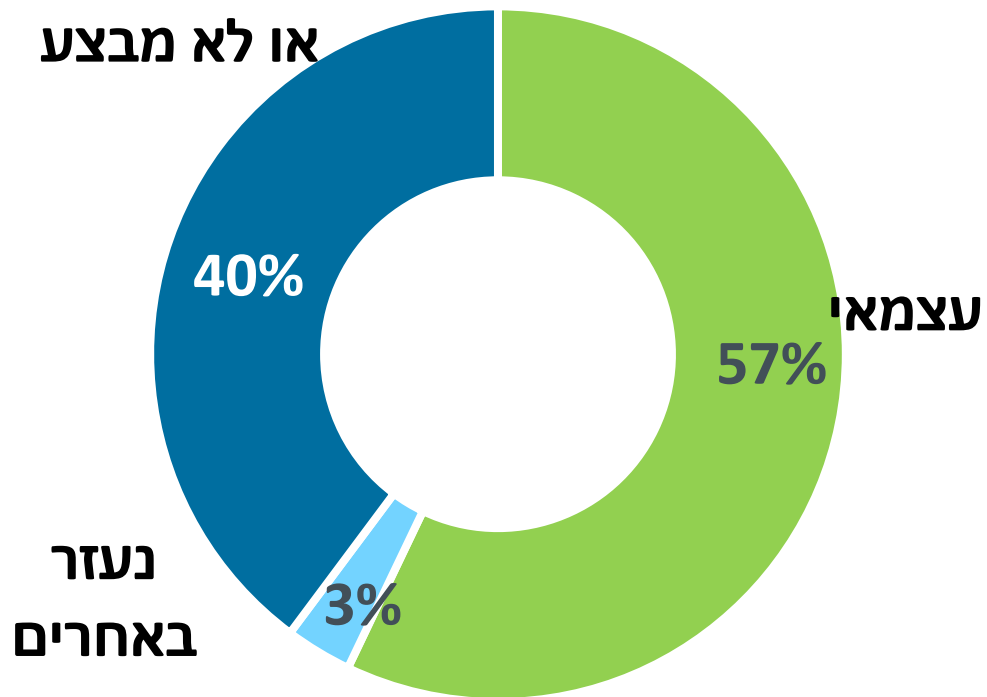
אורינות דיגיטלית (באחוזים)

גברים עצמאים יותר בביצוע פעולות מנשים

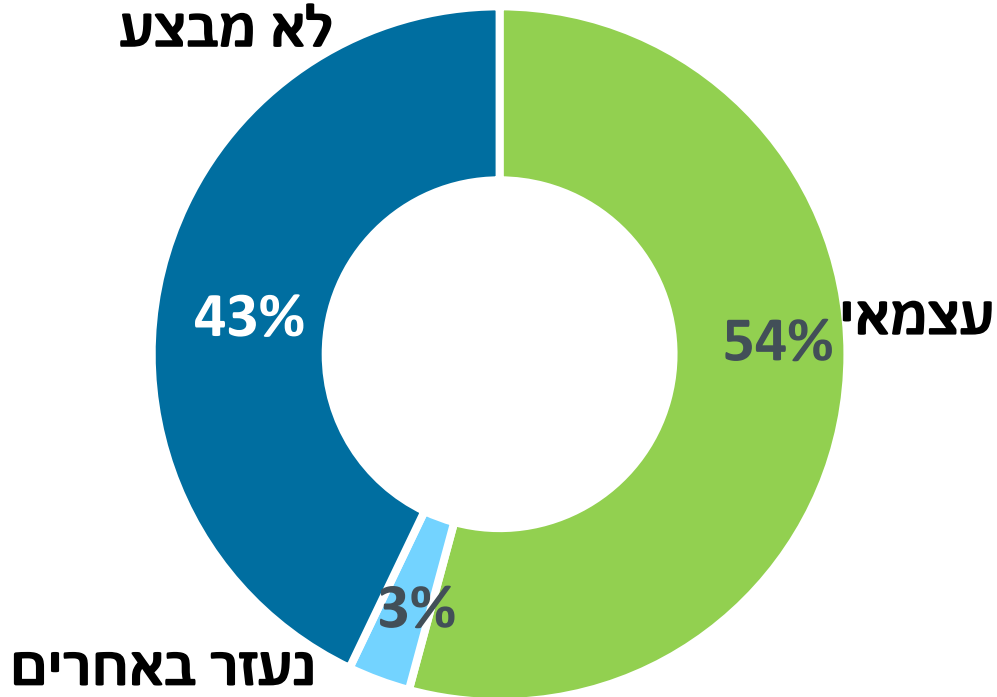
ביצוע פעולות

מתקשה לבצע
או לא מבצע

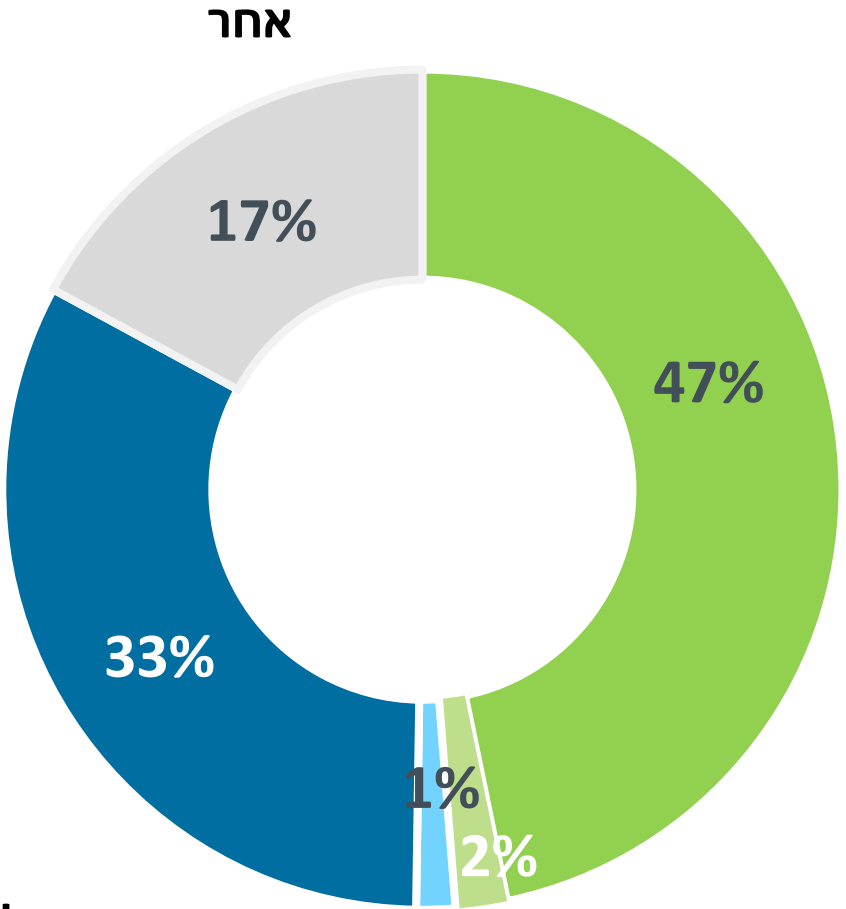
מיצוי זכויות

מתקשה לבצע או
לא מבצע

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה לבצע או לא מבצע אף

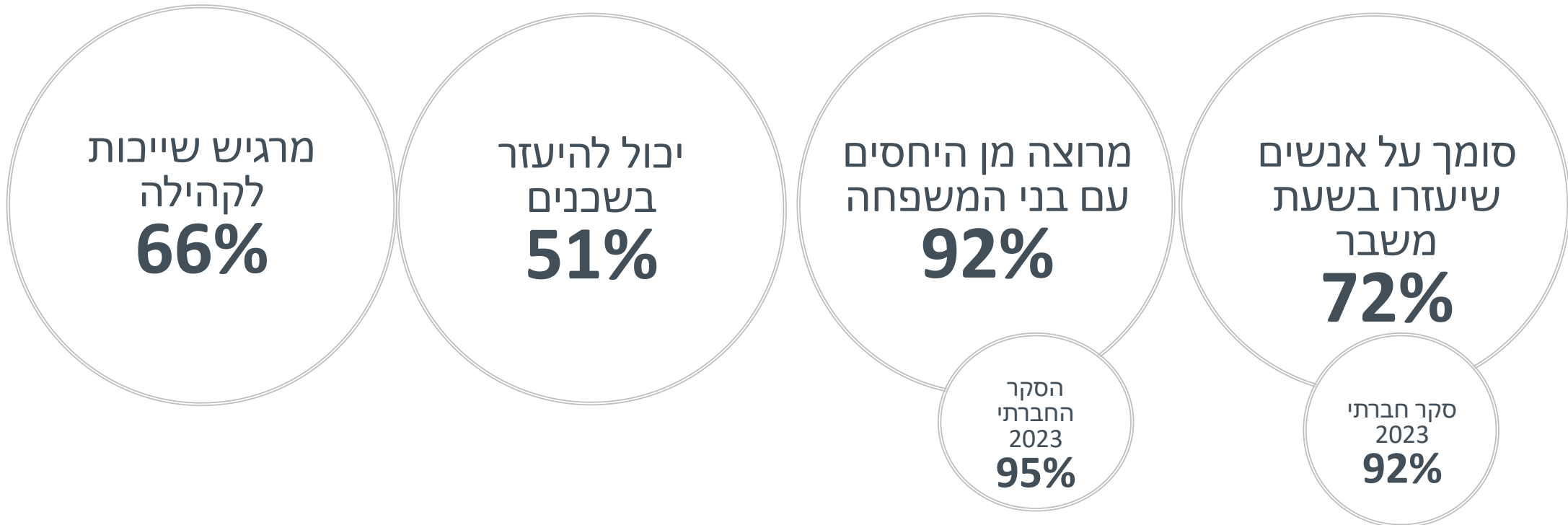
נעזר בפעולה אחת ומתקשה באחרת עצמאי בפעולה אחת ונעזר באחרת

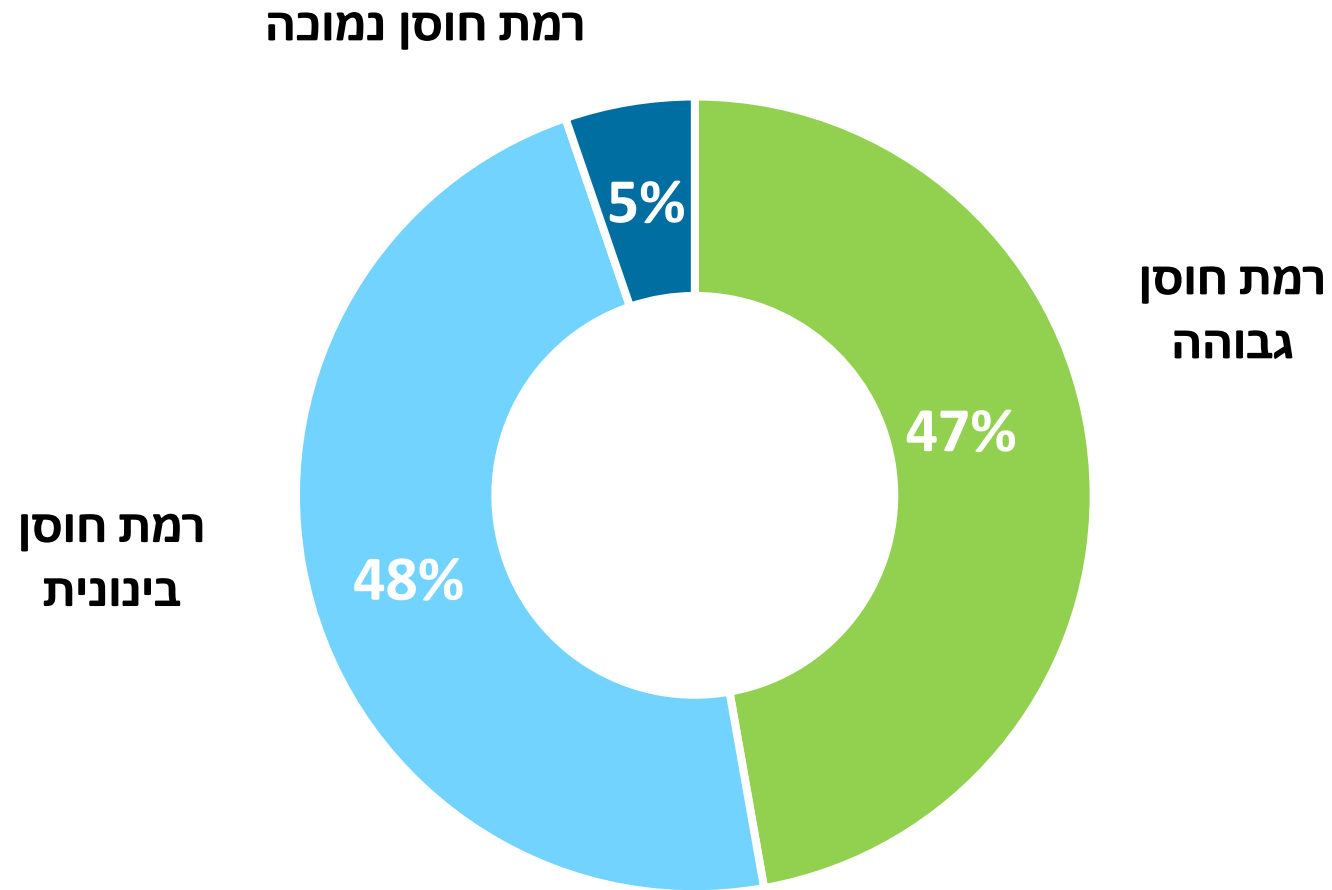
עצמאות בפעילויות דיגיטליות – בני 60+

- 17% מתקשים לבצע או לא מבצעים אף פעולה מארבע הפעולות הדיגיטליות
- 2% מתקשים לבצע או לא מבצעים שלוש פעולות דיגיטליות ונעזרים בפעולה אחת
- 3% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע הפעולות הדיגיטליות
- 42% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

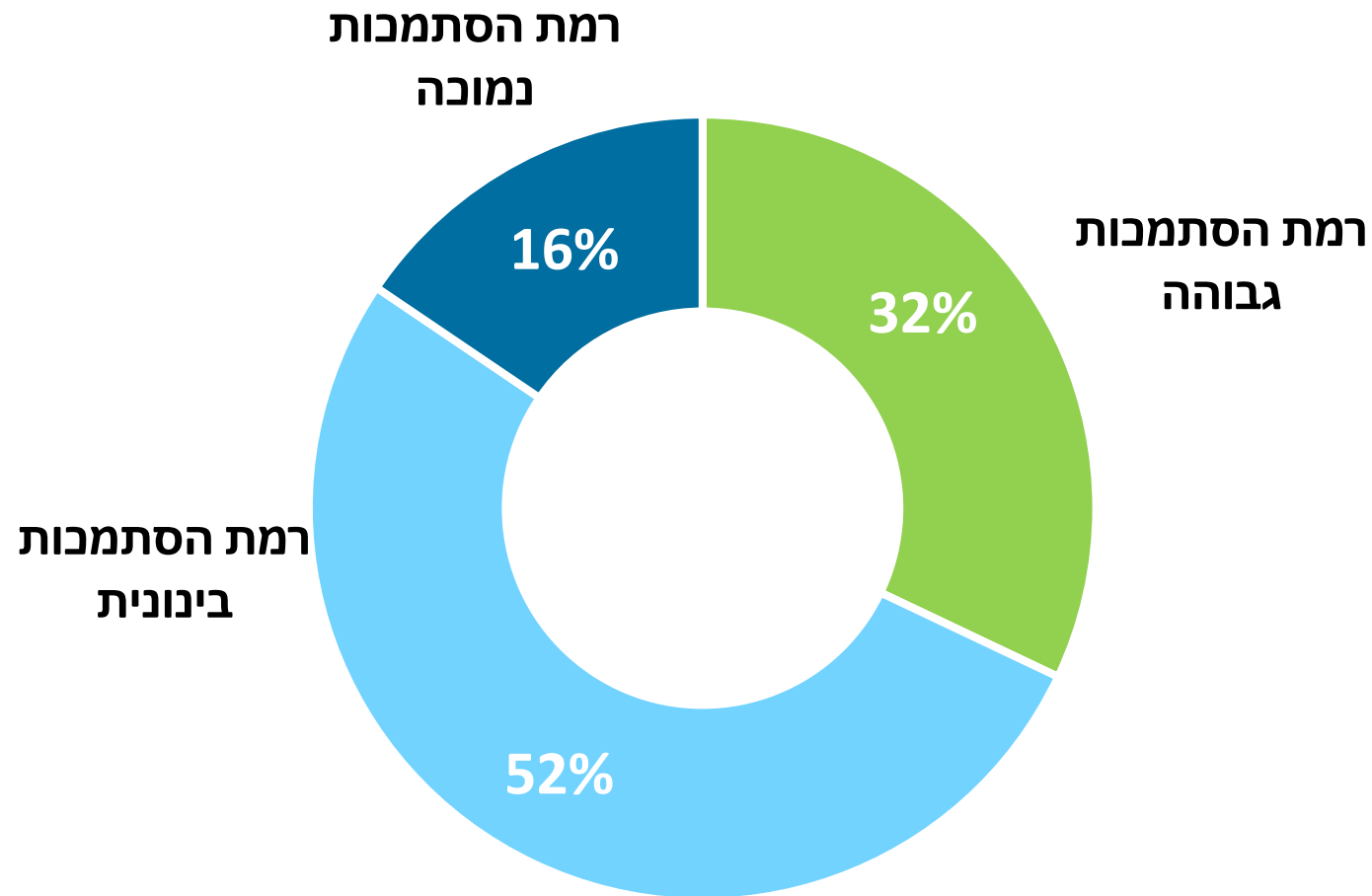
הסתמכות על הסביבה הקרובה

חוסן קהילתי (באחוזים)

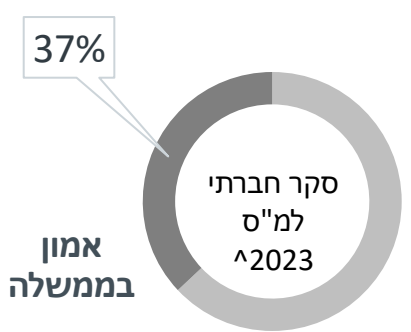
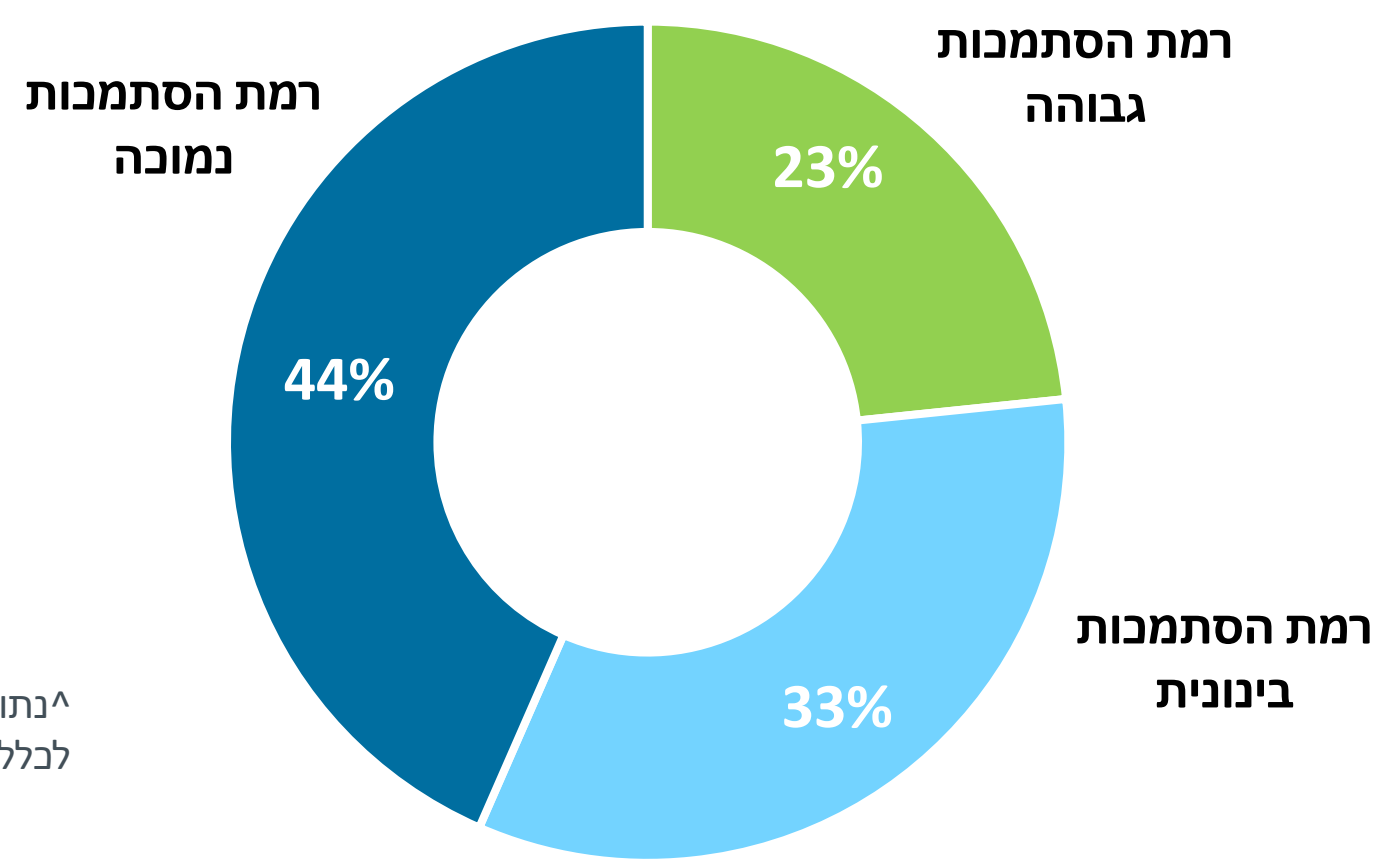
הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

גברים סומכים על הממשלה יותר מנשים

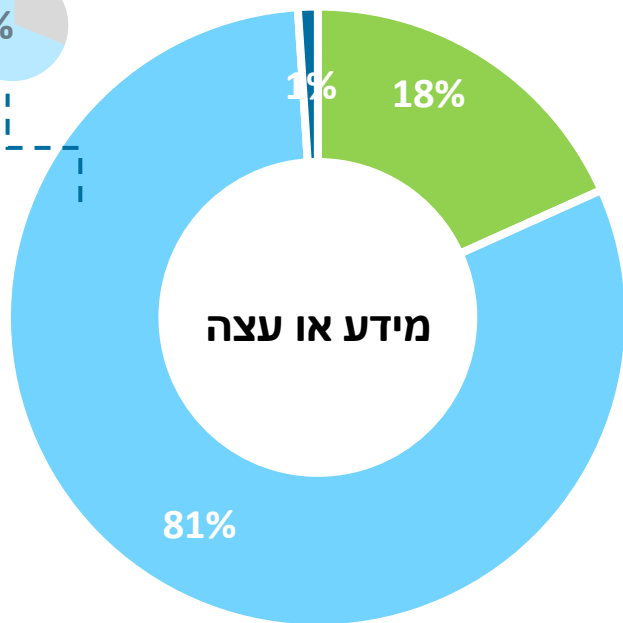
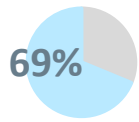

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

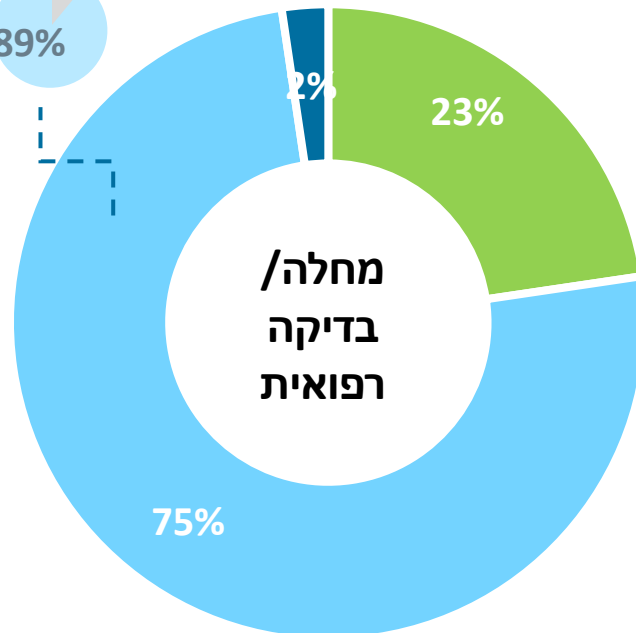
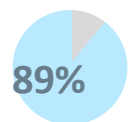
צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

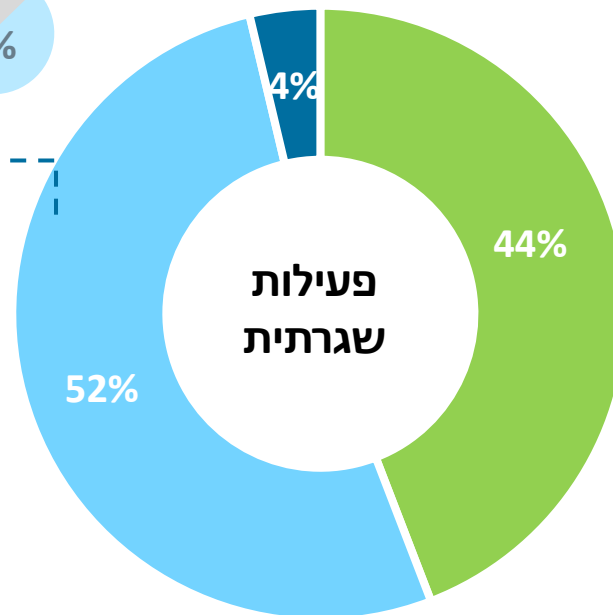
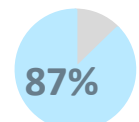
בן משפחה

בן משפחה

בן משפחה

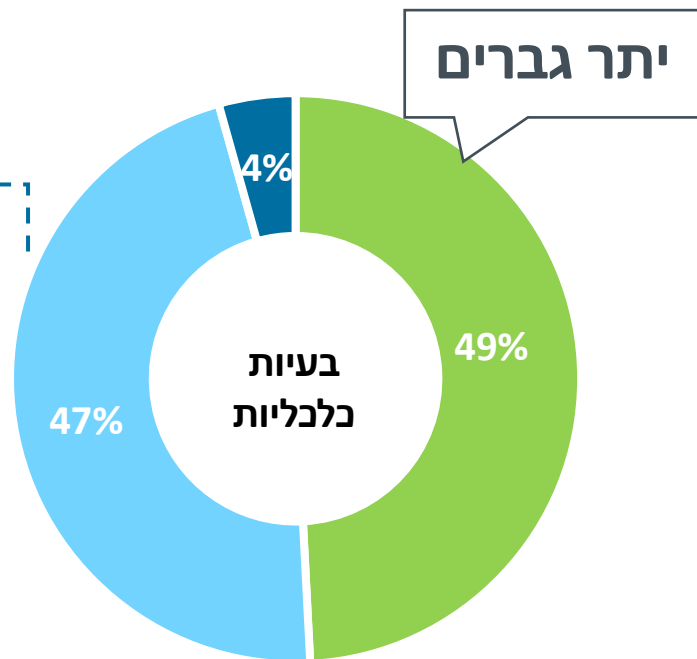
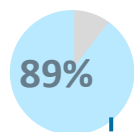

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

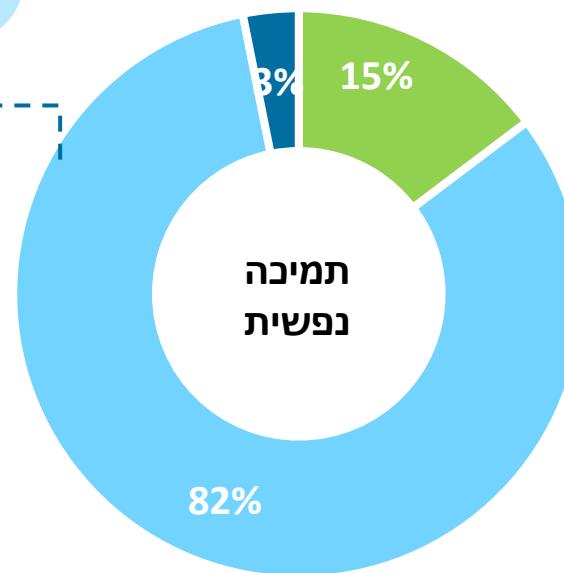
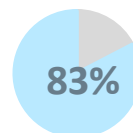

צורך בתמיכה (באחוזים)

בן משפחה

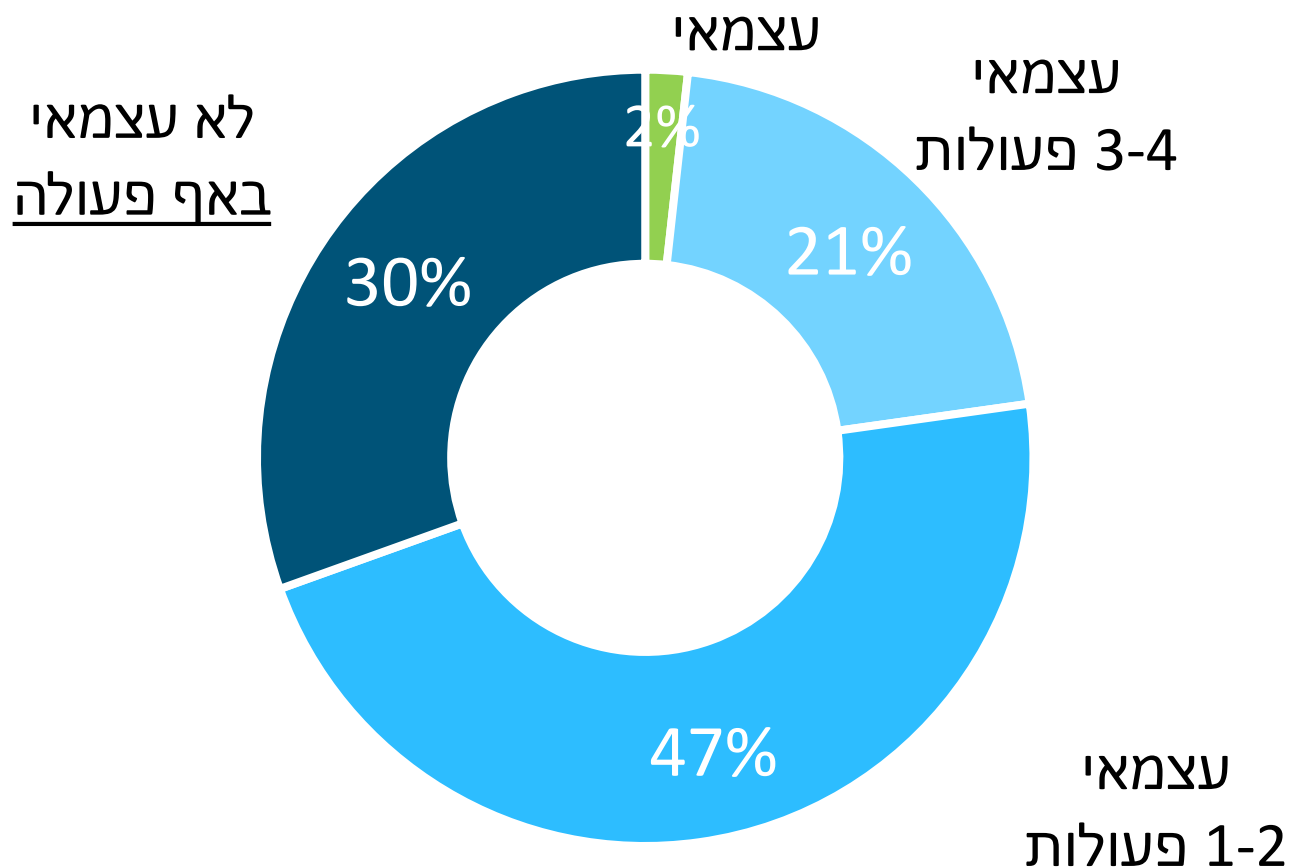
בן משפחה

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

30% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים – מדדי פרט

מצב כלכלי

72% מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

מצב חברתי-רגשי

45% עם חוסן אישי גבוה
30% חשים בדידות
87% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

65% מצב בריאות טוב
9% ברמת דיכאון גבוהה
31% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

26% מועסקים

אורח חיים פעיל

34% מתנדבים
73% ממצים זכויות באופן עצמאי
68% מנהלים סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

68% יוצאים מן הבית כמעט/כל יום
37% מבצעים פעילות גופנית
כ-40% חווים תחושות לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

20% ויתרו על שירותים רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 59% עצמאיים בא"ד בסיסית | 47% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע: כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

37% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות החודשיות

מצב חברתי-רגשי

35% אין מרחב מוגן
30% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

28% החמרה במצב הבריאות
14% החמרה בתפקוד היום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

5% דיווחו על החמרה
במצב התעסוקה
10% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

9% ביצעו פחות פנאי יחידני
7% ביקרו פחות במסגרות
21% פגשו פחות משפחה וחברים
17% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

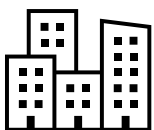
34% יצאו פחות מן הבית
17% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

20% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

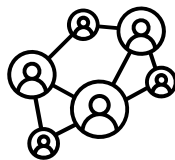
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

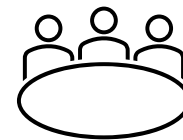

32% סומכים על הרשות המקומית
23% סומכים על הממשלה

קהילה

66% תחושת שייכות לקהילה
47% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

92% מרוצים מן היחסים עם המשפחה
51% יכולים להיעזר בשכנים
72% סומכים על אנשים שיעזרו בשעת משבר

מדדי אמן

צורך בתמיכה

30% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות) ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-21% עצמאים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

82% פונים לסיוע בתמיכה רגשית (ל-3% אין למי לפנות)

47% פונים לסיוע בבעיות כלכליות (ל-4% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

52% פונים לסיוע בפעולות שגרה (ל-4% אין למי לפנות)

75% פונים לסיוע בעת מחלה או בדיקה רפואית (ל-2% אין למי לפנות)

81% פונים לסיוע במידע או עצה (ל-1% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

נשים ובני 75+ פגיעים יותר

פגיע בשלושה
מדדים

פגיע בשני
מדדים

21%

6%

לא פגיע
בכלל

כ-7,515
זקנים
בסיכון

55%

18%

פגיע במדד
אחד

ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:

- מצב בריאות סובייקטיבי
- קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
- דיכאון (PHQ2)
- ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים

גורמים מנבאים קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
אי-יכולת לכסות הוצאות	↑
פגיעה פיזית, נפשית או ברכוש	↑
בני 75+	↑
אלמן לעומת נשוי	↑
בדידות	↑
חוסן אישי	↓

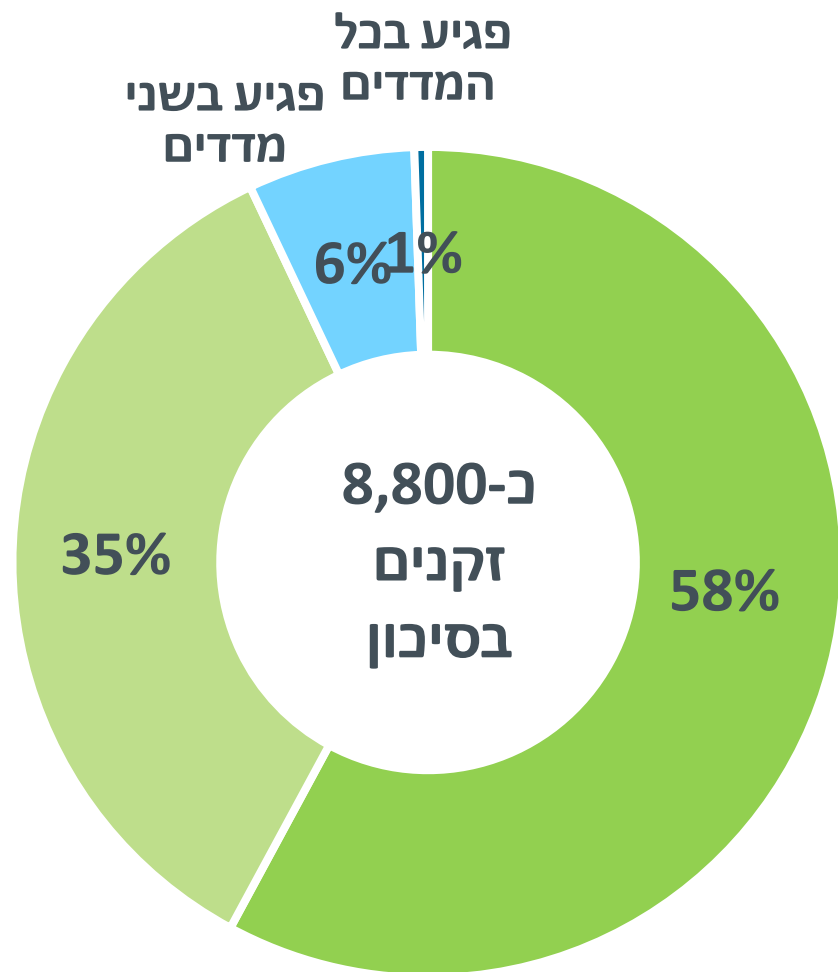
קבוצת סיכון – מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

נשים פגיעות יותר מגברים

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים – סיכון במצב חברתי-רגשי

קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	אלמנים לעומת נשואים
↑	אי-יכולת לכסות הוצאות
↑	בריאות לא טובה

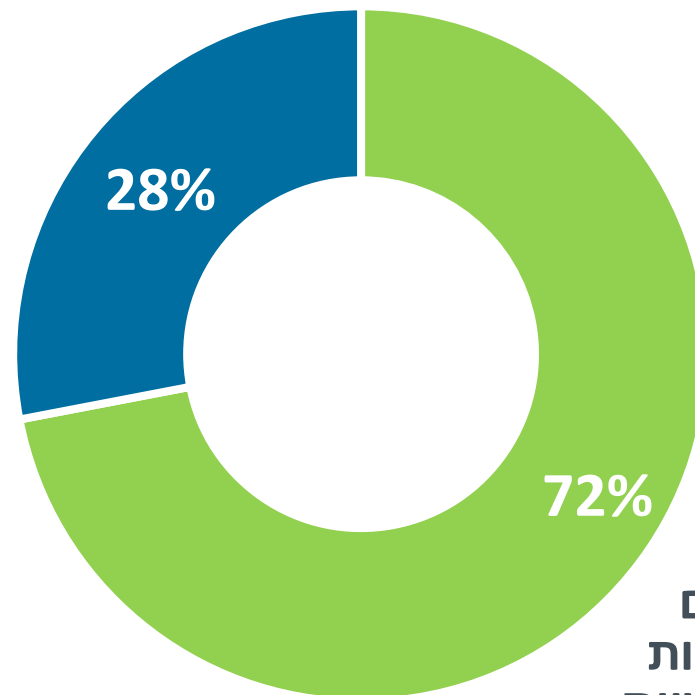
קבוצת סיכון – מצב כלכלי (באחוזים)

נשים ובני 60-74 פגיעים יותר מגברים ובני 75+

כ-35,145 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

לא עומדים בהוצאות החודשיות

עומדים בהוצאות החודשיות

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה למצב כלכלי
מוגבלות	↑
מצב בריאות לא טוב	↑
אין ילדים או כל הילדים גרים בחו"ל לעומת ילדים הגרים קרוב	↑
מספר ילדים	↑
בני 75+	↓

קבוצות סיכון – סיכום

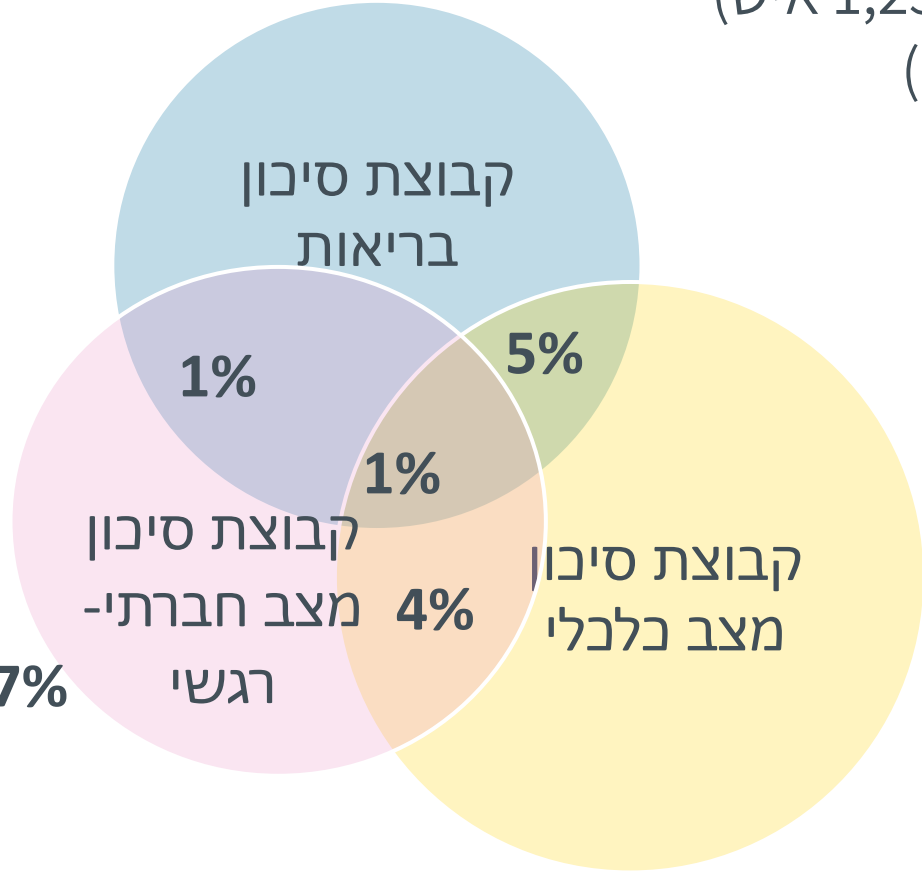

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 12% (כ-15,000 איש)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 1% (כ-1,250 איש)
 זקנים "חזקים" – 69% (כ-86,425 איש)

6% (כ-7,515 זקנים)

7% (כ-8,800 זקנים)

28% (כ-35,145 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

69% מן הזקנים אינם פגיעים באף קטגוריה (כ-86,425 זקנים)

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
אין ילדים או ילדים גרים בחו"ל לעומת ילדים קרובים	↓
נפגע קל במלחמה	↓
בני 75+	↑

תובנות והמלצות: ירושלים

- **35% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-44,000 זקנים)
- **1 מכל 3** זקנים נמצא **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- כ-15,000 זקנים בלפחות שני מצבי סיכון (מתוכם כ-1,200 בשלושה מצבי סיכון)
- מי **שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני 75+)
- מדדים מנבאים מובילים – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה** הם **גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **30% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם
- יש הרבה זקנים "**חזקים**" (69%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה, **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס"** (קבוצות בסיכון מוכרות) – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן, והנגשה של שירותים

ברמת
הזקן

ברמת
הרשות